

Et casestudie af fagpersoners risikovurderinger i det kriminalitetsforebyggende arbejde

Gruppe 20

Simone Jørgensen: 20231299

Vejleder: Annette Olesen

Anslag: 155.634

**AALBORG
UNIVERSITET**

Tro- og loveerklæring

Det erklæres herved på tro og love, at jeg egenhændigt og selvstændigt har udformet nærværende opgave. Alle citater i teksten er markeret som sådanne. Jeg er bekendt med reglerne for eksamenssnyd, herunder også plagiering og har læst Aalborg Universitets regler på:

<https://www.aau.dk/uddannelser/studievejledning/regler/plagiat>

Jeg er bekendt med, at overtrædelse af reglerne vil blive indberettet for rektoratet og i sidste ende kan ende med bortvisning. Endelig står jeg inde for, at oplysninger om antal ord stemmer overens med virkeligheden.

Abstract

This thesis examines how professionals assess whether young individuals are at risk of developing criminal behavior. It further explores which risk and protective factors professionals consider particularly important or less relevant in their risk assessments, along with the underlying reasoning behind their evaluations. The motivation for this study arises from the pivotal role professionals play in early crime prevention and the existing gap in knowledge regarding their practical approaches to risk assessments. The study is designed as an exemplifying single-case study conducted in collaboration with one Danish municipality. A mixed methods approach is applied, combining a questionnaire with qualitative focus group interviews.

The findings of the present study reveal variations in how professionals assess the risk of young people developing criminal behavior, depending on their fields of employment. These variations can be attributed to differing approaches to risk assessment, particularly in terms of the degree of standardization and reliance on professional judgment, experience, and contextual understanding. The study concludes that professionals emphasize dynamic factors that are seen as possible to change, such as daily activities, school attendance, social relations, and parental involvement, while static factors like gender, ethnicity, or citizenship are generally not considered important. The study also highlights that risk assessments are shaped not only by evidence-based knowledge but also by professionals' perceptions of which factors can be influenced through crime preventive work.

GAI-erklæring

I forbindelse med specialets udarbejdelse er ChatGPT version 4 anvendt som støtteværktøj til faglig sparring og idéudvikling. Dette har omfattet drøftelser af mulige problemformuleringer og overvejelser vedrørende undersøgelsesdesign. Desuden er værktøjet benyttet til at generere et fiktivt navn på en dansk kommune med henblik på anonymisering.

Indholdsfortegnelse

1	Indledning	1
1.1	At gribe ind før lovovertrædelsen	1
1.2	Når fagpersoner skal vurdere det uvisse	2
1.3	Trods forskningsmæssig interesse er der fortsat mangel på praksisindsigt.....	3
1.4	Afgrænsning	4
2	Litteraturreview.....	5
2.1	Risiko- og beskyttelsesfaktorer	5
2.2	Dynamiske faktorer	6
2.3	Statiske faktorer.....	9
3	Metode	11
3.1	Forskningsdesign	11
3.2	Data og dataudvælgelse.....	11
3.2.1	Spørgeskemadesign.....	12
3.2.2	Konstruktion af vignetter	12
3.2.3	Udvælgelse af fagpersoner.....	17
3.2.4	Fokusgruppeinterviews	19
3.2.5	Interviewguide.....	20
3.2.6	Etiske overvejelser	21
3.3	Databehandling.....	22
3.3.1	Spørgeskema	22
3.3.2	Transskribering og kodning	24
3.4	Metodiske begrænsninger	24
3.5	Kvalitetskriterier	26
4	Teori.....	28
4.1	Feeley & Simon	28
4.2	Scurich	28
5	Analysestrategi.....	30
5.1	Videreudvikling af begreber	31
5.2	Anvendelse af vignetter	31
6	Analyse.....	32
6.1	Risikovurderingsprocessen	32
6.1.1	Opsøgende funktion: Klub og gadeplan.....	34
6.1.2	Koordinerende funktion: SSP.....	35
6.1.3	Myndighedsudøvende funktion: Familieafdeling og politi.....	36
6.1.4	Behandlerende funktion: Familiecenter	38
6.1.5	Vejledende funktion: Jobcenter.....	39
6.2	Forhold der tillægges betydning.....	41
6.2.1	Fagpersoners risikovurderinger: Et kvantitativt overblik.....	41
6.2.2	Beskæftigelse og skolefravær som betydningsfulde forhold	44

6.2.3	Faglig versus social trivsel	47
6.2.4	Sociale relationer som betydningsfulde forhold.....	49
6.3	Forhold der ikke tillægges betydning.....	59
6.3.1	Kritik af risikofaktorer, der opfattes som almindelige livsvilkår	61
6.3.2	Fravalg af etnicitet og statsborgerskab.....	62
6.4	Standardisering: Potentialer, begrænsninger og forudsætninger.....	66
7	<i>Konklusion</i>	70
8	<i>Litteraturliste</i>.....	73

1 Indledning

Forebyggelse af ungdomskriminalitet har i årevis været genstand for betydelig politisk og forskningsmæssig bevågenhed (Justitsministeriet, 2017; Østergaard et al., 2015: 13). Til trods for at kriminaliteten blandt unge har været faldende over tid, peger flere undersøgelser på, at de unge, der fortsat begår lovovertrædelser, i stigende grad involverer sig i kriminalitet af grovere karakter (Nielsen et al., 2010: 196). Derudover er det veldokumenteret, at unge, der tidligt debuterer med kriminel adfærd, har forhøjet risiko for tilbagefald samt for at fortsætte en kriminel løbebane i voksenlivet (Christoffersen et al., 2011: 41). Kriminalitet begået i ungdomsårene er desuden forbundet med vidtrækkende konsekvenser, som rækker langt ud over selve den kriminelle handling (Justitsministeriet, 2017). Forskning viser, at disse unge er overrepræsenteret i statistikker over lav arbejdsmarkedstilknytning, lav indkomst og modtagelse af sociale ydelser. Samtidig har de en markant lavere deltagelse i ungdomsuddannelser, har oftere kontakt med sundhedssystemet og udgør samlet set en betydelig samfundsøkonomisk belastning sammenlignet med jævnaldrende uden kriminel adfærd (Jacobsen, 2013: 14-21). Tidlig forebyggelse bygger således på en grundtanke om, at det kan styrke den unges mulighed for at undgå en kriminel løbebane. Ligeledes kan det reducere de samfundsøkonomiske omkostninger, der ellers kan opstå, når tidlige tegn på risikoadfærd overses og udvikler sig til kriminalitet. De økonomiske argumenter beror på antagelsen om, at forebyggelse på et tidligt tidspunkt kan mindske behovet for omkostningstunge foranstaltninger. Det er imidlertid udfordrende at vurdere effekten af forebyggelse, da det ikke med sikkerhed kan fastslås, hvordan det ville være endt for den unge foruden en forebyggende indsats (Tranæs, 2017: 9; Ejrnæs & Monrad, 2022: 79).

1.1 At gribe ind før lovovertrædelser

I bestræbelserne på at styrke den tidlige forebyggelse har forskningen inden for ungdomskriminalitet i stigende grad rettet opmærksomheden mod de forhold, der har betydning for unges risiko for at udvikle kriminel adfærd (Østergaard et al., 2015: 13). Særligt har forskningen fokuseret på at identificere både risiko- og beskyttelsesfaktorer for at skabe et vidensgrundlag, der kan understøtte en effektiv og tidlig kriminalitetsforebyggelse (Christoffersen et al., 2011: 9-10). I denne forbindelse anbefaler flere studier en systematisk inddragelse af risikofaktorer, hvis målet er at forebygge, at unge træder ind i en kriminel løbebane. Forebyggelse handler dog ikke udelukkende om at reducere udsathed, men også om at styrke de forhold, der kan modvirke en

negativ udvikling. Ved at mindske belastninger og samtidig fremme beskyttende faktorer kan risikoen for, at kriminalitet opstår eller gentages, reduceres (Bjørge, 2016: 11; Cottle et al., 2001: 368). Denne interesse afspejler sig ikke alene inden for forskningsfeltet, men også blandt myndigheder og politiske beslutningstagere, som i højere grad efterspørger viden om, hvilke livsomstændigheder der er forbundet med øget risiko for at begå kriminalitet (Rambøll, 2016: 1). I praksis er det særligt SSP-samarbejdet, bestående af skole, sociale myndigheder og politi, der omsætter ambitionerne om tidlig forebyggelse til konkret handling. Her arbejder fagpersoner med at identificere kriminalitetstruede unge under 18 år samt med at koordinere forebyggende foranstaltninger. Samarbejdet er forankret i retsplejelovens §115, som muliggør informationsudveksling om unges private og familiemæssige forhold mellem de involverede aktører med henblik på at forebygge kriminalitet (Det Kriminalpræventive Råd, 2012: 34).

1.2 Når fagpersoner skal vurdere det uvisse

Selvom forskningen har bidraget med væsentlig viden om faktorer, der korrelerer med kriminalitet og derved skabt et grundlag for tidlig forebyggelse, er risikovurderinger i praksis ofte forbundet med betydelig usikkerhed. Særligt når det gælder vurderinger af risiko for kriminel debut, er forudsigeligheden lav (Ejrnæs & Monrad, 2020: 106). Dermed er det langt fra alle unge, der vurderes som kriminalitetstruede, der ender med at begå kriminalitet. Kriminalitet må forstås som et komplekst fænomen, der ikke blot rummer én forklaringsramme eller løsning. Det enkelte livsforløb formes af et dynamisk samspil mellem den unges ressourcer, belastninger, erfaringer og uforudsigelige hændelser (Fuglsang, 2014: 6). Denne kompleksitet stiller fagpersoner over for en vanskelig opgave. Risikovurderinger skal foretages på baggrund af informationer, der ofte er ufuldstændige, situationsafhængige og vanskelige at tolke entydigt. Vurderingerne foretages derfor ofte på et spinkelt informationsgrundlag, og i fraværet af entydige indikatorer trækker fagpersoner på erfaringer og mentale genveje, såkaldte heuristikker. Disse heuristikker kan være funktionelle i en kompleks og travl hverdag, men indebærer samtidig en risiko for, at bestemte forhold over- eller undervurderes, og at den indbyggede usikkerhed ikke eksplicit medtænkes i vurderingen (Ejrnæs & Monrad, 2020: 106). Dette understreger nødvendigheden af, at risikovurderinger i det kriminalitetsforebyggende arbejde ikke blot reduceres til et spørgsmål om at anvende eksisterende viden, men også om at forstå og håndtere de begrænsninger og vurderingsbias, der kan opstå i praksis. I lyset af dette opstår et centralt, men endnu utilstrækkeligt belyst spørgsmål: Hvordan foretager fagpersoner i praksis disse vurderinger?

1.3 Trods forskningsmæssig interesse er der fortsat mangel på praksisindsigt

Inden for det kriminalitetsforebyggende arbejde spiller fagpersoner en central rolle. Som aktører i frontlinjen forventes de, gennem deres løbende kontakt med unge, at kunne identificere og opfange tidlige tegn på, at en ung er kriminalitetstruet og omsætte denne viden til en forebyggende foranstaltning (Ibid.: 105). På trods af fagpersoners afgørende rolle, findes der kun begrænset forskning, der belyser, hvilke forhold de faktisk tillægger betydning i deres risikovurderinger. Den eksisterende litteratur har primært fokuseret på, hvilke risikofaktorer der vægtes, mens beskyttelsesfaktorer i vid udstrækning er blevet udeladt. Endnu mere begrænset er den viden, der belyser, hvordan fagpersoner selv forstår og begrunder deres vurderinger, herunder hvilke forhold der vurderes som betydningsfulde og på hvilket grundlag?

Denne mangel på indsigt udgør et centralt erkendelsesmæssigt problem. For uden en dybere forståelse af de faglige ræsonnementer, der ligger til grund for risikovurderingerne, bliver det vanskeligt at udvikle praksisnære og fagligt bæredygtige tilgange til forebyggelse. Dette leder således hen til problemformuleringen for nærværende projekt, som lyder:

Problemformulering: *Hvordan vurderer fagpersoner, om unge er i risiko for at udvikle kriminel adfærd, og hvordan begrunder de, hvilke forhold de tillægger eller ikke tillægger særlig betydning i deres risikovurderinger?*

For at besvare første del af problemformuleringen er følgende arbejdsspørgsmål opstillet:

- Hvordan forløber risikovurderingsprocessen i praksis?

1.4 Afgrænsning

Dette speciale afgrænser sig til at undersøge, hvordan fagpersoner i én udvalgt dansk kommune vurderer, om unge under 18 år befinder sig i risiko for at udvikle kriminel adfærd. Undersøgelsen fokuserer udelukkende på fagpersoners perspektiv og bygger på deres erfaringer og vurderinger i det kriminalitetsforebyggende arbejde. Specialet er gennemført i samarbejde med én kommune, som har bidraget med adgang til relevante fagpersoner. Af hensyn til anonymitet omtales kommunen i specialet som **Fjellund Kommune**.

Med **fagpersoner** forstås ansatte, der i deres daglige praksis arbejder med unge i en kriminalitetsforebyggende kontekst. Betegnelsen **unge** henviser i dette speciale til både børn og unge under 18 år, da det er denne målgruppe, fagpersonerne beskæftiger sig med. Specialet fokuserer udelukkende på det forebyggende arbejde og afgrænses til fagpersoners vurdering af risikoen for kriminel debut. Vurderinger af recidiv samt mulige indsatser undersøges ikke.

Udtrykket **forhold** dækker i specialet over både risiko- og beskyttelsesfaktorer i den unges liv. Med **risikovurdering** henvises der til den faglige vurdering af, hvorvidt en ung befinder sig i risiko for at udvikle kriminel adfærd, hvor **risikovurderingspraksis** henviser til, hvordan denne vurdering konkret foretages i praksis. **Risikovurderingsprocessen** omfatter det samlede forløb, hvor fagpersoner modtager og afdækker en bekymring og dernæst vurderer, hvorvidt den unge befinder sig i risiko for at udvikle kriminel adfærd.

2 Litteraturreview

I det følgende afsnit præsenteres en gennemgang af udvalgt videnskabelig litteratur, der har til formål at kaste lys over den danske og internationale forskning om risiko- og beskyttelsesfaktorer. Den anvendte litteratur bygger hovedsageligt på kvantitative forløbsstudier og metastudier fra Danmark, USA, Canada, Storbritannien og Skandinavien. Litteratursøgningen er foretaget i databaserne Primo, Scopus og Google Scholar med henblik på at identificere relevant forskningslitteratur inden for problemfeltet. Søgningen er foretaget på både dansk og engelsk, og der er blandt andet anvendt søgeord som: ”*Risikovurdering*”, ”*risikofaktor*”, ”*beskyttelsesfaktor*”, ”*risiko*”, ”*unge*”, ”*kriminalitet*”, ”*debut kriminalitet*” og ”*fagpersoner*”. Ud over bloksøgning er en del af litteraturen lokaliseret gennem kædesøgning. Den fulde søgestrategi, herunder alle benyttede søgeord på både dansk og engelsk samt brugen af kædesøgning, fremgår af bilag 1. Der findes omfattende mængder forskning om risikofaktorer, omend det ikke har været muligt at medtage alle perspektiver i undersøgelsen. Hertil kommer, at der for næsten ethvert fund findes en modlitteratur, som sætter spørgsmålstejn ved sammenhængen mellem den pågældende risikofaktor og sandsynligheden for at udvikle kriminel adfærd. Det gør området komplekst og præget af løbende faglige diskussioner, hvor ny viden konstant udfordrer eksisterende. Det stiller krav til en kritisk og reflekteret tilgang til litteraturen samt en tydelig afgrænsning. På den baggrund er litteraturen udvalgt med specifikt fokus på risiko- og beskyttelsesfaktorer i relation til førstegangskriminalitet.

2.1 Risiko- og beskyttelsesfaktorer

I de seneste årtier har forholdet mellem risikofaktorer og unges sandsynlighed for at begå kriminalitet indtaget en central position i kriminologisk forskning (France & Homel, 2006: 290). Til trods for dette har beskyttelsesfaktorer fået væsentligt mindre forskningsmæssig opmærksomhed, selvom de vurderes at spille en afgørende rolle i forhold til at reducere effekten af risikofaktorer (Østergaard et al., 2015: 18; Loeber et al., 2008: 151). I forlængelse heraf viser nyere forskning, at præcisionen i risikovurderinger øges, når både risiko- og beskyttelsesfaktorer medtænkes (Farrington & Welsh, 2007: 29). Samtidig har der været kritisk debat om, hvordan risiko- og beskyttelsesfaktorer bør defineres og anvendes til at forudsige unges risiko for at begå kriminalitet (France & Homel, 2006: 290; Østergaard et al., 2015: 18). For at undgå fejlvurderinger, såsom udpegning af ”falske positive”, fremhæver flere forskningsartikler vigtigheden af at forstå risiko- og beskyttelsesfaktorer i samspil (Fuglsang, 2014: 93; Østergaard et al., 2015: 18). Denne forståelse

af samspillet mellem risiko og beskyttelse afspejles i, hvordan faktorerne typisk defineres i forskningen. Risikofaktorer betegnes som forhold, der statistisk set øger sandsynligheden for, at unge udvikler kriminel adfærd (Christoffersen et al., 2011: 27; Østergaard et al., 2015: 18). Der er imidlertid uenighed om definitionen af en beskyttelsesfaktor. I nogle studier forstås en beskyttelsesfaktor blot som det modsatte af en risikofaktor, det vil sige på samme vis som en risikofaktor forudsiger en øget sandsynlighed, forudsiger en beskyttende faktor i denne forståelse en reduceret sandsynlighed for kriminalitet (Farrington & Welsh, 2007: 28). Denne definition bygger ofte på en lineær forståelse, hvor flere risikofaktorer øger sandsynligheden for kriminalitet, mens et højere antal beskyttelsesfaktorer reducerer risikoen tilsvarende. Definitionen er dog blevet kritiseret for at operere med to begreber, der dækker over samme forhold. Andre studier arbejder med en mere differentieret forståelse, hvor beskyttelsesfaktorer ikke blot reducerer sandsynligheden for kriminalitet generelt, men i stedet virker i samspil med risikofaktorer og modererer deres effekt. I denne forståelse fungerer beskyttelsesfaktorer som en slags stødpude, der mindsker effekten af at være eksponeret for risici (Christoffersen et al., 2011: 29; Østergaard et al., 2015: 18; Loeber et al., 2008: 151). I nærværende undersøgelse anvendes begrebet beskyttelsesfaktor både som et modstykke til risikofaktorer samt som en faktor, der modererer effekten.

Inden for forskning i risiko- og beskyttelsesfaktorerers betydning for unges kriminalitetsudvikling foretages der ofte en inddeling af disse i statiske og dynamiske faktorer. Her refererer statiske faktorer til uforanderlige forhold, såsom køn eller etnicitet. Det skyldes, at disse forhold ikke kan påvirkes gennem forebyggende foranstaltninger, men anvendes som indikatorer for øget risiko. Dynamiske faktorer derimod er kendetegnet ved, at de kan ændres, og dermed potentielt kan påvirkes. Det kan for eksempel dreje sig om skolegang, venskaber eller forældreopdragelse. Forskningen peger på, at det særligt er de dynamiske faktorer, der bør være i fokus i det forebyggende arbejde, idet de er mulige at ændre for at mindske risikoen for kriminel adfærd (Christoffersen et al., 2011: 51; Østergaard et al., 2015: 20). Inddelingen i dynamiske og statiske faktorer vil danne rammen for den følgende litteraturgennemgang, hvor risiko- og beskyttelsesfaktorer, der fremhæves i eksisterende forskning som værende centrale inden for hvert område, præsenteres.

2.2 Dynamiske faktorer

Den eksisterende forskning peger på en række dynamiske risikofaktorer relateret til den unges individuelle forhold, der øger sandsynligheden for at udvikle kriminel adfærd. Blandt de mest

gennemgående fund er adfærdsmæssige træk som høj impulsivitet, lav selvkontrol, hyperaktivitet, risikovillighed og manglende evne til at udsætte tilfredsstillelse. Disse faktorer forringer alle evnen til at kontrollere handlinger og vurdere konsekvenser, men øger til gengæld sandsynligheden for at udvikle kriminel adfærd. Særligt impulsivitet betones som en central risikofaktor, når den optræder i kombination med lav intelligens. Modsat kan høj intelligens og emotionel kontrol fungere som beskyttende faktorer, der mindsker risikoen for, at den unge begår kriminalitet (Farrington & Welsh, 2007: 43, 48-51; Lipsey & Derzon, 1999: 29, 34; Murray & Farrington, 2010: 635-636). Aggressiv adfærd identificeres desuden i flere studier som en stærk prædiktør for kriminalitet (Fuglsang, 2014: 54; Fuglsang & Hansen, 2021: 39; Lipsey & Derzon, 1999: 29).

Ud over disse adfærdsmæssige faktorer indgår forhold som psykiske udfordringer eller lidelser som væsentlige risikofaktorer, der kan medføre, at unge udvikler kriminel adfærd (Christoffersen et al., 2011: 154; Fuglsang & Hansen, 2021: 39; Soothill et al., 2010: 231; Farrington & Welsh, 2007: 38, 50-51). Ligeledes findes tidlig debut med rusmidler, herunder alkohol, tobak og stoffer, særligt før 12-års alderen, som blandt de mest markante prædiktører for at begå kriminalitet (Lipsey & Derzon, 1999: 94; Østergaard et al., 2015: 66; Fuglsang & Hansen, 2021: 39).

Forskning peger entydigt på, at familieforhold spiller en central rolle for unge, når det gælder risikoen for kriminel adfærd. Lav socioøkonomisk status, karakteriseret ved forældres arbejdsløshed, manglende uddannelse eller økonomiske vanskeligheder, er gentagne gange udpeget som en risikofaktor for unges kriminalitetsudvikling (Farrington & Welsh, 2007: 55, 58; Soothill et al., 2010: 231; Christoffersen et al., 2011: 154; Loeber & Stouthamer-Loeber, 1986: 95-96; Lipsey & Derzon, 1999: 16, 22). Et gennemgående fund i litteraturen er, at forældrenes adfærd har stor betydning for unges udviklingsmuligheder. Hyppige skænderier mellem forældre er påvist som en belastende faktor i hjemmet, der kan øge risikoen for, at den unge bliver kriminel. Foruden dette finder litteraturen, at forældres misbrug, dårlige opsyn, manglende kontrol eller engagement i den unges liv udgør en risikofaktor (Christoffersen et al., 2011: 154; Fuglsang, 2014: 54; Farrington & Welsh, 2007: 63; Loeber & Stouthamer-Loeber, 1986: 43). Mens forældres dårlige psykiske helbred generelt forbindes med øget risiko, viser en kvantitativ forløbsundersøgelse af Østergaard et al. (2015), at hvis moderen har søgt lægehjælp for depression, mindskes risikoen for, at den unge udvikler kriminel adfærd. Ifølge litteraturen udgør skift i omsorgspersoner, herunder stedforældre, også en risikofaktor for unges kriminalitetsudvikling (Farrington & Welsh, 2007: 68). Herudover peger tidligere forskning på, at boligforhold, såsom at familien bor i et udsat boligområde eller i en

lejemobil, kan være forbundet med en øget risiko for, at den unge udvikler kriminel adfærd (Christoffersen et al., 2011: 154; Soothill et al., 2010: 231; Socialstyrelsen, 2015: 5; Østergaard et al., 2015: 70).

Flere videnskabelige undersøgelser identificerer yderligere relationer til kriminelle som en central risikofaktor for udviklingen af kriminel adfærd, mens nære og omsorgsfulde venner, som ikke er kriminelle, udgør en beskyttelsesfaktor. Derudover fremhæver forskningen, at tilknytning til bander er forbundet med markant større risiko for kriminalitet (Murray & Farrington, 2010: 638; Lösel & Bender, 2003: 143; Socialstyrelsen, 2015: 7; Fuglsang, 2014: 61; Lipsey & Derzon, 1999: 30). Flere forskellige forhold relateret til skolegang fremhæves i litteraturen som både potentielle risiko- og beskyttelsesfaktorer. Flere studier dokumenterer, at social mistrivsel i skolen, mange skoleskift, højt skolefravær, dårlig faglig præstation eller manglende motivation i skolen samt et konfliktfyldt skolemiljø udgør risikofaktorer, der kan øge sandsynligheden for, at unge involveres i kriminalitet. Omvendt fremhæves det, at et skolemiljø med stærkt akademisk fokus og en positiv skolegang hos den unge kan have en beskyttende effekt mod udvikling af kriminel adfærd, særligt når den unge har en god kontakt til mindst én lærer, der yder støtte (Farrington & Welsh, 2007: 70-71; Christoffersen et al., 2011: 154; Fuglsang, 2014: 54; Murray & Farrington, 2010: 639; Soothill et al., 2010: 231; Fuglsang & Hansen, 2021: 39; Socialstyrelsen, 2015: 6; Østergaard et al., 2015: 70). Fuglsang (2014) finder desuden, at det ofte er den sociale snarere end den faglige trivsel, der vurderes som betydningsfulde af fagpersoner i forhold til unges udvikling af kriminel adfærd. I forlængelse heraf indikerer et studie foretaget af Christoffersen et al. (2011), at unge, som er droppet ud af skolen eller ikke er i gang med en uddannelse, har en øget risiko for at udvikle kriminel adfærd.

Beskæftigelse og fritidsaktiviteter er tilsvarende i fokus i litteraturen. Den unges deltagelse i fritidsjob eller fritidsaktiviteter, herunder sport, musik eller spejder, kan medføre muligheder for at lære nyt og skabe positive relationer til både jævnaldrende og voksne, hvilket er en beskyttende faktor, der reducerer risikoen for kriminel adfærd. Fraværet af fritidsjob er derimod forbundet med øget risiko for, at den unge udvikler en kriminel adfærd (Lipsey & Derzon, 1999: 34; Østergaard et al., 2015: 27; Socialstyrelsen, 2015: 7).

2.3 Statiske faktorer

En række forhold, der er vanskelige eller umulige at ændre, identificeres i litteraturen som statiske. Køn fremstår som et af de mest veldokumenterede forhold, idet drenge samlet set vurderes at have højere risiko for at begå kriminalitet end piger (Lipsey & Derzon, 1999: 95; Christoffersen et al., 2011: 154; Østergaard et al., 2015: 55, 70; Flannery et al., 1999: 251; Pedersen & Lindstad, 2011: 4). Endvidere påpeges i tidligere undersøgelser, at unge uden dansk statsborgerskab samt unge, der tidligere har været genstand for kommunale underretninger, udgør en risikogruppe i forhold til kriminalitet (Christoffersen et al., 2011: 154; Fuglsang & Hansen, 2021: 39). Flere studier viser desuden, at unge, hvis forældre har begået kriminalitet, har en signifikant større sandsynlighed for at udvikle kriminel adfærd (Egelund et al., 2008: 114; Farrington & Welsh, 2007: 56-58, 71; Loeber & Stouthamer-Loeber, 1986: 71; Murray & Farrington, 2010: 637; Olsen, 2013: 61; Smith & Jakobsen, 2010: 51; Østergaard et al., 2015: 70). I tråd hertil konkluderer Soothill et al. (2010), at særligt faderens kriminalitet, målt som en dom, udgør en risikofaktor for senere kriminalitet hos unge, mens Christoffersen et al. (2011) finder øget risiko ved begge forældre, men med en særlig forstærket effekt, hvis moderen har en dom.

Hertil udgør forhold som en udfordrende familiestruktur også en væsentlig risikofaktor for unges kriminalitetsudvikling. Litteraturen peger på, at hvis forældre er skilt, enlige, den unge har været anbragt eller den unge har mange søskende, så kan det øge risikoen for, at den unge begår kriminalitet (Farrington & Welsh, 2007: 60-61, 68-71; Christoffersen et al., 2011: 154; Murray & Farrington, 2010: 637; Soothill et al., 2010: 231; Loeber & Stouthamer-Loeber, 1986: 72). Desuden medfører tilstedeværelsen af ældre søskende en større risiko for, at yngre søskende udvikler en kriminel adfærd, mens det at være førstefødt kan fungere som en beskyttende faktor (Farrington & Welsh, 2007: 61; Østergaard et al., 2015: 76). Moderens alder ved fødslen er også en betydningsfuld risikofaktor, idet en ung mor medfører, at den unge har større sandsynlighed for kriminalitetsudvikling. I denne sammenhæng har faderens tilstedeværelse i hjemmet i sådanne tilfælde en beskyttende effekt (Farrington & Welsh, 2007: 70-71).

Opsummerende kan det udledes, at der findes en lang række forskellige risiko- og beskyttelsesfaktorer, som på forskellig vis påvirker unges risiko for kriminalitet. De centrale risiko- og beskyttelsesfaktorer, som fremgår af litteraturgennemgangen, er skitseret i tabel 1 nedenfor.

Tabel 1: Oversigt over risiko- og beskyttelsesfaktorer fra litteraturen

Dynamiske	Statiske
Høj impulsivitet -	Er en dreng -
Lav selvkontrol -	Ikke dansk statsborgerskab -
Hyperaktivitet -	Tidligere underretning -
Risikovillighed -	Forældre har begået kriminalitet -
Manglende evne til at udsætte tilfredsstillelse -	Far har en dom -
Lav intelligens -	Mor har en dom -
Emotionel kontrol +	Forældre er skilt -
Høj intelligens +	Enlige forældre -
Aggressiv adfærd -	Har været anbragt -
Psykiske lidelser eller vanskeligheder -	Stor søskendeflok -
Tidlig debut med rusmidler -	Den først fødte +
Lav socioøkonomisk status -	Ældre søskende -
Skænderier mellem forældre -	Ung mor -
Forældres misbrug -	Fars tilstedeværelse ved ung mor +
Forældres dårlige opsyn eller kontrol -	
Forældres manglende engagement -	
Forældres dårlige psykiske helbred -	
Mor søgt lægehjælp for depression +	
Skift i omsorgspersoner -	
Bor i et udsat boligområde -	
Bor i en lejebolig -	
Relationer til kriminelle/ tilknytning bander -	
Nære eller omsorgsfulde venner +	
Tilknytning til bander -	
Social mistrivsel i skolen -	
Mange skoleskift -	
Højt skolefravær -	
Dårlig faglig præstation -	
Manglende motivation i skolen -	
Skolemiljø præget af konflikter -	
Stærkt akademisk fokus +	
Positiv skolegang +	
God kontakt til mindst én lærer +	
Droppet ud af skolen -	
Ikke i gang med en uddannelse -	
Har fritidsjob +	
Går til fritidsaktiviteter +	
Har ikke fritidsjob -	

Note: - = risikofaktor, + = beskyttelsesfaktor

3 Metode

I dette afsnit præsenteres projektets metodiske fremgangsmåde samt de bagvedliggende overvejelser. Projektets dataindsamlingsmetoder, bestående af en spørgeskemaundersøgelse og fokusgruppeinterviews, og den efterfølgende databehandling, klarlægges. Derudover vil forskningsdesign, etiske hensyn, metodiske begrænsninger og kvalitetskriterier belyses.

3.1 Forskningsdesign

Denne undersøgelse baserer sig på et eksemplificerende enkelt casestudie, hvor Fjellund Kommune er udvalgt med henblik på at belyse fagpersoners risikovurderingspraksis i en afgrænset og praksisnær kontekst (Bryman et al., 2021: 60; de Vaus, 2001: 220). Casestudiet gør det muligt at opnå en dybdegående indsigt i, hvordan fagpersoner vurderer, om unge er i risiko for at udvikle kriminel adfærd, samt at identificere de bagvedliggende begrundelser for, hvilke forhold der tillægges betydning, og hvilke der ikke gør. Da kommuner organiserer sig og udfører det kriminalitetsforebyggende arbejde på meget forskellig vis, vil ingen enkeltstående kommune kunne betragtes som repræsentativ for feltet som helhed. Dermed er formålet ikke at opnå statistiske generaliserbare resultater, men snarere analytisk generalisering, hvor undersøgelsens fund kan have forklaringskraft i tilsvarende praksisfelter (Bryman et al., 2021: 60-62).

Undersøgelsen tilslutter sig desuden en abduktiv tilgang, hvor forståelsen af fagpersoners vurderingspraksis udvikles gennem en løbende vekselvirkning mellem teori og empiri. Projektets problemfelt udspringer af en empirisk undren over, hvordan risikovurderinger konkret udfolder sig i en kommunal praksis og søger at formulere plausible forklaringer på de mønstre og faglige ræsonnementer, der træder frem i materialet. Teoretiske begreber anvendes ikke til at teste forudbestemte hypoteser, men inddrages løbende og fortolkende i analysen for at nuancere fundene (Ibid.: 22-23).

3.2 Data og dataudvælgelse

Dette projekt bygger på et mixed method design, hvor både kvantitative og kvalitative metoder anvendes. Den kvantitative del består af en spørgeskemaundersøgelse baseret på vignetmetoden, mens den kvalitative del består af fokusgruppeinterviews.

3.2.1 Spørgeskemadesign

Som led i dataindsamlingen er der udarbejdet et spørgeskema i survey-xact, som tager udgangspunkt i vignetmetoden. Vignetmetoden er en holdningsundersøgelse, hvor respondenterne præsenteres for korte, fiktive cases, også kaldet vignetter, der danner rammen for de efterfølgende spørgsmål knyttet til disse cases (Ejrnæs & Monrad, 2012: 13). Vignetmetoden er valgt med henblik på at besvare den del af problemformuleringen, der omhandler, hvilke forhold fagpersoner tillægger og ikke tillægger særlig betydning i deres risikovurderinger. Ved at anvende den vertikale vignetmetode, hvor fagpersonerne præsenteres for identiske, konstruerede vignetter, skaber metoden en fælles referenceramme, som minimerer kontekstuelle forskelle i deres forståelse og muliggør en systematisk sammenligning af deres vurderingsmønstre. Dette er særligt relevant inden for det kriminalitetsforebyggende arbejde, hvor vurderinger oftest foretages ud fra den konkrete kontekst. Samtidig muliggør denne metode en detaljeret indsigt i den tavse viden, som ofte ligger til grund for fagpersonernes vurderinger, men som sjældent ekspliciteres direkte (Ibid.: 13-14, 16, 28-29, 123).

Spørgeskemaet består af både åbne og lukkede spørgsmål, hvor i alt seks af spørgsmålene er formuleret åbent og giver respondenterne mulighed for at uddybe og begrunde deres svar (Münster, 2007: 244). Spørgsmålet til hver vignet: *"Er der nogle beskyttelsesfaktorer (positive forhold), som du lægger vægt på i din vurdering af [den unge]? I så fald, hvilke?"* har en åben svarkategori, som giver respondenterne mulighed for frit at formulere deres svar. Dette valg er baseret på den iagttagelse, at beskyttelsesfaktorer ikke tidligere har været inddraget i lignende vignetundersøgelser. Således begrænses respondenterne ikke af på forhånd definerede svarmuligheder.

Spørgeskemaet indledes med en række baggrundsspørgsmål, hvor respondenterne bliver bedt om at angive deres køn, alder, ansættelsesområde, erfaring med kriminalitetsforebyggende arbejde samt uddannelsesbaggrund. Formålet er at give et overblik over, hvem der har deltaget i undersøgelsen, og dermed danne et grundlag for at identificere variationer i risikovurderingerne på tværs af forskellige baggrundsmæssige oplysninger. Disse oplysninger kan dermed potentielt bidrage til at belyse, hvordan fagpersoner vurderer, om en ung er i risiko for at udvikle kriminel adfærd.

3.2.2 Konstruktion af vignetter

I spørgeskemaundersøgelsen indgår der tre vignetter, der hver beskriver en ung person gennem sammensætninger af forskellige risiko- og beskyttelsesfaktorer. Vignetterne er udarbejdet med

henblik på at fremstå realistisk funderede, således at de afspejler de risikovurderinger, som fagpersoner i Fjellund Kommune potentielt kan foretage som en del af deres kriminalitetsforebyggende arbejde. Derudover er der søgt inspiration i eksisterende undersøgelser inden for lignende problemfelter, hvor vignetmetoden anvendes med henblik på konstruktionen af vignetterne (Fuglsang, 2014: 38-39; Ejrnæs & Monrad, 2020: 110).

Vignetterne er udarbejdet med afsæt i et indgående kendskab til problemfeltet, opnået gennem længerevarende indsigt i arbejdet med udsatte unge, herunder deltagelse i møder afholdt efter retsplejelovens §115. I forbindelse med udarbejdelsen af vignetterne blev yderligere to §115-møder observeret i Fjellund Kommune. Formålet har været at sikre, at vignetternes indhold afspejler de bekymringer og faglige vurderinger, som fagpersoner i praksis forholder sig til (Ejrnæs & Monrad, 2012: 61). Feltnoterne fra disse observationer indeholder beskrivelser af risiko- og beskyttelsesfaktorer og er blevet analyseret i sammenhæng med tidligere felterfaringer med lignende møder og problemstillinger. Undersøgelsens fokus er ikke rettet mod det tværfaglige samarbejde, men §115-møderne har udgjort den eneste tilgængelige kontekst, hvor disse faktorer eksplicit bliver drøftet. Da risikovurderinger i fagpersonernes daglige arbejde ofte foregår implicit og som en integreret del af praksis, vurderes møderne som den mest velegnede adgang til at indsamle et empirisk grundlag for vignetkonstruktionen. De faktorer, der blev identificeret, er efterfølgende blevet sammenholdt med risiko- og beskyttelsesfaktorer fra eksisterende forskning. De forhold, der afspejler praksis og forskning, har således dannet grundlag for udvælgelsen af indholdet i vignetterne (Sproadley, 1980: 70; Ejrnæs & Monrad, 2012: 60).

Beskyttelsesfaktorer er bevidst inddraget i denne undersøgelse. Valget bygger på praksiserfaringer fra §115-møderne, hvor fagpersoner i deres vurderinger medtænker både risici og ressourcer. Undersøgelsesdesignet adskiller sig fra tidligere vignetstudier, hvor fraværet af beskyttelsesfaktorer er blevet kritiseret for at vanskeliggøre helhedsvurderinger og for ikke at afspejle de vurderingsprocesser, der finder sted i praksis (Fuglsang, 2014: 40, 92-93). Samtidig er det et bevidst metodisk valg ikke at sammenligne fagpersonernes risikovurderinger med en beregnet absolut risiko for, at den unge udvikler kriminel adfærd. Dette skyldes, at den beregnede absolutte risiko kun findes for et begrænset antal risikofaktorer, og at beskyttelsesfaktorer således ikke vil kunne medtages i vignetterne (Christoffersen et al., 2011: 95-96). Derfor ville det medføre forsimplede og mindre realistiske vignetter. Disse metodiske valg er blevet modtaget positivt fra respondenternes

side, hvor de efterfølgende har udtrykt, at vignetterne minder om bekymringer, de møder i deres praksis. Nogle har fremhævet, at vignetterne kunne minde om bekymringer, der ville blive taget op på et §115-møde eller underretninger, som kunne modtages i familieafdelingen. På denne baggrund må det formodes, at vignetterne ved både at inkludere risiko- og beskyttelsesfaktorer samt praksis- og forskningsbaseret empiri fremstår realistiske, hvilket styrker vignetmetodens anvendelighed til at undersøge fagpersoners risikovurderingspraksis.

Vignetterne er udformet med en nogenlunde ligelig fordeling af risiko- og beskyttelsesfaktorer, baseret på antagelsen om, at risikofaktorer har en kumulativ effekt, hvor risikoen for udvikling af kriminalitet øges i takt med antallet af tilstedeværende risikofaktorer (Murray & Farrington, 2010: 639). Formålet har imidlertid ikke været, at antallet af risikofaktorer alene skulle være afgørende for risikovurderingen, men snarere at indholdet og sammensætningen af de konkrete faktorer i hver vignet skulle danne grundlag for vurderingen. Tabel 2 nedenfor viser fordelingen og angiver, om faktorerne stammer fra forskning eller feltnoter.

Tabel 2: Oversigt over risiko- og beskyttelsesfaktorer i vignetterne

	Risikofaktorer	Beskyttelsesfaktorer
Vignet 1: Aksel 17 år	- Har været anbragt uden for hjemmet ●○ - Far har svært ved at sætte rammer ● - Fraværende mor ●○ - Mor har kriminel fortid ○ - En tidligere underretning ●○ - Tidligere udvist problematisk adfærd ● - Har muligvis solgt ulovlige puff bars ● - Er ikke i gang med uddannelse ●○ - Bor i et udsat boligområde ○ - Kontakt til personer tilknyttet kriminel gruppering ●○ - Er en dreng ○	- Har afsluttet folkeskolen ● - Fritidsjob ●○
Vignet 2: Anna 15 år	- Mange skoleskift ○ - Manglende koncentration i skolen ● - Højt skolefravær ●○ - Konflikter og skænderier mellem forældrene ○ - Far har et misbrug ○ - Far har ingen uddannelse ○ - Far er arbejdsløs ○ - Manglende opsyn fra forældre ●○ - I forhold med en ældre fyr, der har begået røveri ●○	- Motiveret for at gå i skole ●○ - Stabil vennegruppe ●○ - God relation klasselærer ●○
Vignet 3: Hassan 13 år	- Bor i en lejebolig ○ - Har en ung mor ○ - Har ikke dansk statsborgerskab ○ - Mor er arbejdsløs ○ - Forældre skilt ●○ - Presset økonomisk ○ - Far afsoner fængselsdom ●○ - Ingen kontakt til far ●○ - Aggressiv/truende adfærd ●○ - Er en dreng ○	- Engageret i fodbold ●○ - Træner flere gange i ugen ●

Note: ● = feltnoter, ○ = forskning, ●○ = begge.

Ved at basere vignetterne på forskning om risiko- og beskyttelsesfaktorer bliver det muligt at undersøge, om de forhold, som forskningen peger på som betydningsfulde for udviklingen af kriminel adfærd, også genfindes i fagpersonernes vurderinger. Tabel 3 nedenfor viser de tre anvendte vignetter, som hver er fulgt af to identiske spørgsmål: “I hvilken grad mener du, at der er risiko for, at [den unge] udvikler kriminel adfærd?” og “I hvilken grad mener du, at der er risiko for, at [den unge] bliver anholdt, sigtet eller varetægtsfængslet, inden han/hun fylder 18 år?”. Respondenterne blev bedt om at angive deres vurdering af risiko ved hjælp af lukkede svarkategorier udformet som en Likert-skala, med svarmuligheder fra “i meget høj grad” til “i meget lav grad”. Spørgsmålet om retlige konsekvenser er inddraget ud fra en antagelse om, at

kriminell adfærd ikke nødvendigvis fører til formelle sanktioner. Det vurderes derfor relevant at undersøge, om fagpersonerne anser adfærden i vignetterne for at være af en sådan karakter, at den kan forventes at medføre retlige konsekvenser. En oversigt over spørgeskemaets struktur samt alle medtagne spørgsmål fremgår af bilag 2.

Tabel 3: Oversigt over vignetter

Vignet: Aksel 17 år
Aksel har tidligere været anbragt uden for hjemmet, men bor nu hos sin far, som har udfordringer med at sætte tydelige rammer for ham. Aksels mor er fraværende i hans liv, og hun har en kriminell fortid. For over et år siden var Aksel i kontakt med myndighederne i forbindelse med en underretning, hvor en anonym kilde udtrykte bekymring for, at Aksel udviste en problematisk adfærd og muligvis var involveret i salg af ulovlige puff bars. Aksel har afsluttet folkeskolen, men er i øjeblikket <i>ikke</i> i gang med en uddannelse. Han bruger noget af sin tid på et fritidsjob, hvor han arbejder et par gange om ugen. På det seneste har Aksel fået kontakt til en gruppe personer med tilknytning til en kriminell gruppering, der har fået fodfæste i det udsatte boligområde, hvor han bor med sin far.
Vignet: Anna 15 år
Anna går i 9.klasse og begyndte på skolen for to år siden, hvor hun forinden havde skiftet skole fem gange siden børnehaveklassen. Anna virker motiveret for at gå i skole og har en stabil vennegruppe, men på det seneste har hun haft sværere ved at koncentrere sig i undervisningen, og hendes skolefravær er steget markant. Anna har nævnt under en samtale med sin klasselærer, som hun har en god relation til, at hendes forældre ofte har konflikter og skænderier. Konflikterne skyldes primært, at Annas far ryger meget hash. Annas far har ingen uddannelse og er i øjeblikket arbejdsløs, da hans misbrug har gjort det svært for ham at fastholde et job. Der er begrænset opsyn fra forældrene, og Anna tilbringer meget af sin fritid uden for hjemmet. Blandt klassekammeraterne går der rygter om, at Anna er i et forhold med en ældre fyr, der har begået flere røverier.
Vignet: Hassan 13 år
Hassan bor sammen med sin mor i en lejlighed. Hun fik ham som 18-årig, og familien har boet i Danmark i syv år, men de har ikke dansk statsborgerskab. Hassans mor er arbejdsløs og efter en nylig skilsmisse fra Hassans far, befinder familien sig i en presset økonomisk situation. Hassans far afsoner en fængselsdom for vold og har ikke længere kontakt til Hassan. Hassan er meget engageret i fodbold og deltager flere gange om ugen i træning. På banen har han dog svært ved at styre sin vrede og reagerer ofte aggressivt, især når spillet ikke går, som han ønsker. Han har desuden flere gange udvist truende adfærd over for sine holdkammerater.

3.2.3 Udvælgelse af fagpersoner

Specialet har anvendt skønsmæssig udvælgelse, da deltagerne er udvalgt på baggrund af deres faglige relevans i forhold til undersøgelsens fokus. Målgruppen udgøres af fagpersoner, der arbejder kriminalitetsforebyggende med unge under 18 år og har konkret erfaring med at foretage risikovurderinger (Harboe, 2006: 62). Spørgeskemaet blev distribueret via mail af kommunens tovholder for §115-møderne, som opfordrede relevante fagpersoner til at besvare spørgeskemaet. Besvarelsen var frivillig, men da 18 ud af 22 fagpersoner gennemførte spørgeskemaet inden for kort tid, blev der ikke udsendt en påmindelse.

Ud af de 22 mulige respondenter til spørgeskemaundersøgelsen blev en mindre gruppe efterfølgende kontaktet og spurgt, om de ville deltage i et fokusgruppeinterview. Invitationen blev sendt ud af tovholderen for §115-møderne. Kun de fagpersoner, der takkede ja, deltog i interviewene, men idet invitationen blev formidlet via en officiel samarbejdspartner, og interviewene blev afholdt i arbejdstiden, kan der sættes spørgsmålstegn ved graden af frivillighed. I alt blev der gennemført fire fokusgruppeinterviews med henholdsvis to eller tre fagpersoner i hver gruppe. Grupperne blev sammensat af mig på baggrund af en skønsmæssig, analytisk selektiv udvælgelse. Dette er i overensstemmelse med et kvalitativt design, hvor en afgrænset population, der i dette tilfælde er fagpersoner, som arbejder kriminalitetsforebyggende med unge under 18 år, ikke muliggør tilfældighedsudvælgelse (Halkier, 2020: 170). Et centralt kriterium i udvælgelsen af interviewpersoner til disse fokusgruppeinterviews har været at sikre en tværfaglig sammensætning. Udvælgelsen er foretaget med omtanke for gruppens interne dynamik. For stor homogenitet kan hæmme den analytiske dybde, mens for stor heterogenitet kan vanskeliggøre dialogen (Ibid.: 171). Denne balance er søgt opretholdt ved at samle interviewpersoner, der repræsenterer forskellige ansættelsesområder, men som samtidig har et fælles kendskab til hinanden gennem deres deltagelse i §115-møderne. Som følge heraf bidrager det tværfaglige samspil ikke alene til at mindske risikoen for, at interviewpersonerne blot bekræfter hinandens synspunkter, men skaber også mulighed for, at tavs viden, som sjældent kommer til udtryk i formelle sammenhænge, kan fremkaldes gennem diskussion, refleksion og forskelle i faglighed.

Der er derfor lagt vægt på at inddrage fagpersoner, som repræsenterer de forskellige ansættelsesområder i hvert interview, herunder SSP, familieafdelingen, familiecentret, jobcentret, gadeplan, klubområdet og politiet. Skoleområdet er den eneste undtagelse i

fokusgruppeinterviewene, da dette område ikke havde mulighed for at medvirke. Fraværet af skoleområdet i fokusgruppeinterviewene må betragtes som en metodisk begrænsning. Da skolen ofte spiller en central rolle i den tidlige opsporing af bekymrende adfærd, kan analysen mangle vigtige nuancer. Det kan svække troværdigheden af, hvorvidt denne undersøgelses resultater afspejler den samlede vurderingspraksis i Fjellund Kommune, og det begrænser samtidig overførbarheden af resultaterne til andre kriminalitetsforebyggende sammenhænge, hvor skolen typisk er en fast aktør (Bryman et al., 2021: 363-365). De udvalgte interviewpersoner fremgår af tabel 4 nedenfor.

Tabel 4: Oversigt over interviewpersoner

Fokusgruppe-interview	Interview varighed	Pseudonym	Ansættelsesområde	Uddannelse	Erfaring kriminalitets-forebyggelse
Gruppe 1	1 t 17 min.	SSP-konsulenten (SSP 1)	SSP	Terapeut	2 måneder
		Socialrådgiveren (SR)	Familieafdelingen	Socialrådgiver Kriminolog	9 år
Gruppe 2	54 min.	Klub- og gadeplansmedarbejderen (KG 3)	Gadeplan Klub	Pædagog	10 år
		Uddannelsesvejlederen (UV)	Jobcentret	Lærer Uddannelsesvejleder	3 år
		Rusmiddelbehandleren (RB)	Familiecentret	Pædagog Rusmiddelbehandler Terapeut	20 år
Gruppe 3	1 t 5 min.	Klub- og gadeplansmedarbejderen (KG 1)	Gadeplan Klub	Pædagog	15 år
		Klub- og gadeplansmedarbejderen (KG 2)	Gadeplan Klub	Pædagog Diplom i Ledelse	17 år
		SSP-konsulenten (SSP 2)	SSP	Cand.mag. inden for kultur og digitale fællesskaber	10 år
Gruppe 4	53 min.	Klub- og gadeplansmedarbejderen (KG 4)	Gadeplan Klub	Pædagog	15 år
		Politibetjenten (PB)	Politiets forebyggelsesenhed	Politibetjent	8 år

Af hensyn til læsevenlighed og analytisk overblik benævnes interviewpersonerne i analysen med udgangspunkt i deres professionelle tilhørsforhold, såsom ”politibetjenten” eller ”en SSP-konsulent”. Det er imidlertid vigtigt at understrege, at selvom et ansættelsesområde er repræsenteret i interviewmaterialet, er nogle af områderne kun belyst gennem én interviewperson. De analytiske

fund skal derfor læses med det forbehold, at når der i analysen refereres til eksempelvis politiets vurderingspraksis, er der tale om fund baseret på individuelle erfaringer og perspektiver, som ikke nødvendigvis afspejler den samlede praksis i det pågældende ansættelsesområde.

3.2.4 Fokusgruppeinterviews

Hvor spørgeskemaet har bidraget med indsigt i, hvilke forhold der tillægges og ikke tillægges betydning, har interviewene gjort det muligt at undersøge de bagvedliggende begrundelser for disse vurderinger. Samtidig har formålet med interviewene været at opnå et mere detaljeret indblik i, hvilke forhold fagpersonerne generelt anser som særligt betydningsfulde eller mindre betydningsfulde samt de faglige ræsonnementer, der ligger til grund herfor (Harrits et al., 2020: 187).

Fokusgruppeinterviewet er i denne sammenhæng særdeles velegnet, da det understøtter en eksplorativ tilgang og giver indsigt i interaktionen mellem interviewpersonerne (Bloksgaard & Andersen, 2012: 32; Harrits et al., 2020: 187). I denne undersøgelse betragtes den sociale dynamik i fokusgruppeinterviewene som en central kilde til viden. Gruppens samspil fungerer som adgang til at observere, hvordan faglige vurderinger forhandles, udfordres og til tider samstemmes. Interviewformen har dermed givet mig mulighed for at være direkte til stede i de processer, hvor betydning og konsensus skabes (Harrits et al., 2020: 188). I fokusgruppeinterviewene fungerede jeg ikke som en traditionel interviewer, men som moderator med ansvar for at facilitere samtalen mellem interviewpersonerne snarere end at styre den (Ibid.: 187). I introduktionen til interviewene har jeg tydeliggjort, at der var tale om en anderledes interviewform, hvor fokus ikke har været på en samtale mellem mig som interviewer og dem, men på den indbyrdes dialog og udveksling af erfaringer interviewpersonerne imellem (Ibid.: 197). Mit formål har været at understøtte interaktionen og skabe et trygt rum, hvor interviewpersonerne i fællesskab har kunnet udfolde, supplere, forhandle og nuancere deres faglige perspektiver.

Fokusgruppeinterviewet er vurderet som den mest hensigtsmæssige kvalitative dataindsamlingsmetode, da den faglige dialog mellem interviewpersonerne har muliggjort en frembringelse af tavs viden og skabt rum for analytisk refleksion over deres risikovurderingspraksis, som ellers sjældent italesættes eksplicit.

3.2.5 Interviewguide

Interviewguiden er udformet ud fra tragtmodellen, som kombinerer en åben begyndelse med en gradvist mere struktureret afslutning (Halkier, 2020: 173). Forud for gennemførelsen af interviewene blev guiden gennemlæst af kommunens tovholder for §115-møderne med henblik på at sikre, at spørgsmålene afspejlede det fagsprog, som anvendes i kommunen. På baggrund af denne proces blev betegnelsen “risikovurdering” erstattet med det praksisnære udtryk at “handle på en bekymring” (Ejrnæs & Monrad, 2012: 54, 61). Den samlede interviewguide kan ses i bilag 3. Interviewene blev indledt med åbne startspørgsmål, hvor der er blevet inviteret til udveksling af beskrivelser og erfaringer i forhold til at foretage risikovurderinger i praksis såsom: *“Hvordan foregår processen helt konkret, når I modtager en henvendelse med en bekymring om, at en ung er i risiko for at udvikle kriminel adfærd?”* (Harrits et al., 2020: 198). Den indledende struktur har bidraget til at skabe tryghed og har understøttet en naturlig progression i interviewet (Harrits et al., 2020: 193-195; Tanggaard & Brinkmann, 2015: 41).

Herefter fulgte en øvelse, hvor interviewpersonerne har forholdt sig til én af vignetterne fra spørgeskemaundersøgelsen, nærmere bestemt vignetten med Aksel, idet 21 ud af de 22 adspurgte fagpersoner i kommunen har besvaret denne. Beslutningen om kun at inddrage én af vignetterne har været begrundet i en tidsmæssig begrænsning, idet jeg har haft cirka en time til rådighed til at udføre hvert fokusgruppeinterview. Øvelsen har fungeret som en konkret stimulus, der har fremmet interaktion med målet om at frembringe tavs viden og refleksion (Ibid.: 199). Der blev anvendt evaluerende spørgsmål med henblik på at fremkalde en fælles diskussion i forhold til, hvordan specifikke forhold kan påvirke deres vurdering (Ibid.: 198). Formålet har i tråd med projektets problemformulering været at undersøge, hvad fagpersoner vægter eller ikke vægter i risikovurderinger.

Afslutningsvis er udvalgte resultater fra spørgeskemaundersøgelsen, i form af en oversigt over de risikofaktorer, der blev tillagt størst betydning, og de faktorer, som ingen vurderede som betydningsfulde, blevet præsenteret. Denne del bestod af mere lukkede og strukturerede spørgsmål med det formål at få interviewpersonerne til at reflektere over, hvorfor bestemte risikofaktorer vægtes i en risikovurdering, og hvorfor andre ikke gør. Anvendelsen af lukkede spørgsmål er særligt relevant, når der på forhånd er produceret viden gennem en spørgeskemaundersøgelse (Ibid.: 188). Dette har bidraget til at kvalificere fortolkningen af de kvantitative fund ved at indkredse de

faglige begrundelser, der ligger til grund for både valg og fravalg. Samtidig har denne del fungeret som metodetriangulering, idet fagpersoners perspektiver fra spørgeskemaet er blevet krydstjekket gennem fokusgruppeinterviewene. Dette har således været med til at øge troværdigheden af undersøgelsens fund. Derudover har spørgsmålene i interviewguiden bidraget med metodisk nuancering, idet de har udvidet forståelsen af spørgeskemaets resultater ved at tilføre kontekst, faglig vurdering og indsigt i betydningsdannelsen bag prioriteringerne (Bryman et al., 2021: 556-558, 561). Det skal bemærkes, at interviewguiden ikke er struktureret ud fra en foruddefineret teoretisk ramme. Spørgsmålene er udviklet med afsæt i en forståelsesramme, der er opstået gennem kombinationen af praksiserfaringer, faglitteratur og empiriske indsigter fra spørgeskemaundersøgelsen (Ibid.: 22-23).

Grundet en tidsbegrænsning i fokusgruppeinterviewene er information om undersøgelsen håndteret skriftligt forud for interviewene, så den begrænsede tid kunne anvendes effektivt. Desuden blev hvert emne i interviewguiden tildelt et tidsestimat, og rækkefølgen på spørgsmålene blev prioriteret ud fra deres væsentlighed for at sikre, at de mest centrale emner blev berørt først.

3.2.6 Etiske overvejelser

Der kan ved brugen af fokusgruppeinterviews opstå etiske udfordringer, idet fagpersonerne potentielt kan opleve, at de skal stå til ansvar for deres udsagn over for andre interviewpersoner. Inden interviewenes påbegyndelse blev der derfor givet en kort briefing, hvor jeg præsenterede mig selv samt undersøgelsens formål med henblik på at tydeliggøre interviewets rammer (Harrits et al., 2020: 207). Da anonymitet mellem interviewpersonerne i fokusgruppeinterviews ikke kan garanteres, blev det eksplicit italesat i briefinggen, at interviewpersonerne til enhver tid kunne vælge at springe spørgsmål over. Forud for interviewene modtog interviewpersonerne desuden en samtykkeerklæring, se bilag 4, hvori de blev informeret om, at både deres egne oplysninger og den pågældende kommune ville blive anonymiseret. Det blev desuden oplyst, at lydfilerne ville blive slettet efter projektets aflevering. Formålet med denne anonymisering var at skabe tryghed og fremme åbenhed i interviewet, i håbet om, at interviewpersonerne i højere grad ville dele erfaringer og refleksioner. Da fagpersonerne udgør en relativt begrænset gruppe, indebærer dette desuden en risiko for genkendelse, hvorfor anonymisering vurderes som et nødvendigt etisk hensyn (Jacobsen & Kristiansen, 2001: 74-76; Kjellström, 2018: 94; Haliker, 2016: 67-68). For at pseudonymisere kommunen er ChatGPT version 4 anvendt til at foreslå et fiktivt, ikke-genkendeligt navn på en

dansk kommune, hvilket har ført til betegnelsen Fjellund Kommune.

3.3 Databehandling

3.3.1 Spørgeskema

Besvarelsene fra det kvantitative datamateriale er eksporteret fra survey-xact og behandlet i Excel. I Excel er de gennemsnitlige risikovurderinger for hver af de tre vignetter blevet beregnet og inddraget i analysen for at belyse vurderingsmønstre. Derudover er fagpersonernes gennemsnitlige risikovurderinger på tværs af vignetterne sammenholdt med baggrundsoplysninger. Blandt disse baggrundsoplysninger er sammenhængen mellem ansættelsesområde og fagpersonernes gennemsnitlige risikovurderinger inddraget i analysens diskuterende del, da der her tegnede sig et mønster i vurderingerne, som vurderes relevant at belyse nærmere.

Tabel 5 viser en oversigt over baggrundsvariablerne i spørgeskemaundersøgelsen. Respondenterne har haft mulighed for at angive flere ansættelsesområder og uddannelser, hvorfor procenterne ikke summerer til 100 %. Aldersgrupperne 18-24 år og 60 år eller derover er desuden udeladt, da ingen respondenter tilhører disse kategorier.

Tabel 5: Oversigt over baggrundsvariable i spørgeskemaundersøgelsen

Variabel	Antal (n=22)	Procent
Køn		
Mand	9	41 %
Kvinde	13	59 %
Alder		
25-31 år	2	9 %
32-38 år	2	9 %
39-45 år	11	50 %
46-52 år	6	27 %
53-59 år	1	5 %
Ansættelsesområde		
Skole	2	9 %
Familieafdeling	6	27 %
Politi	3	14 %
Klub	6	27 %
SSP (SSP-konsulenter)	2	9 %
Gadeplan	6	27 %
Familiecenter	3	14 %
Jobcentret (Uddannelsesvejleder)	1	5 %
Erfaring med kriminalitetsforebyggelse		
0-2 år	2	9 %
3-6 år	4	18 %
7-10 år	8	36 %
Mere end 10 år	8	36 %
Uddannelsesbaggrund		
Skolelærer	1	5 %
Pædagog/socialpædagog	10	45 %
Politibetjent	3	14 %
Socialrådgiver	7	32 %
Terapeut	1	5 %
Diplom- eller masteruddannelse	3	14 %
Andet	4	18 %

I alt har 18 ud af de 22 inviterede fagpersoner gennemført hele spørgeskemaundersøgelsen, hvilket er en høj svarprocent inden for den afgrænsede målgruppe, som består af fagpersoner fra Fjellund Kommune. Det samlede antal respondenter er således begrænset. På den baggrund anvendes udelukkende deskriptiv statistik med henblik på at identificere vurderingsmønstre og tendenser i data. Resultaterne i analysen bør derfor læses med forbehold og fortolkes som indikationer frem for generaliserbare fund.

3.3.2 Transskribering og kodning

Lydfilerne fra fokusgruppeinterviewene er opbevaret på Aalborg Universitets sikre drev i overensstemmelse med gældende retningslinjer for datasikkerhed og opbevaring af personfølsomme oplysninger. Dette har haft til formål at sikre overholdelse af disse regler, forhindre uautoriseret adgang og beskytte datasættets integritet (Bengtsson & Mølholt, 2020: 194). Inden transskriberingen blev der udarbejdet en transskriptionsnøgle, se bilag 5, som angiver de anvendte retningslinjer for gengivelse af interviewene for at sikre metodisk transparens.

Fokusgruppeinterviewene er blevet transskriberet kort efter afholdelse for at sikre, at konteksten og nuancerne i udsagnene blev fastholdt (Ingemann et al., 2022: 201). I transskriberingerne er identificerbare oplysninger enten blevet pseudonymiseret eller udeladt for at beskytte interviewpersonernes anonymitet. Transskriberingen er gennemført med det udgangspunkt, at hovedparten af indhold skulle medtages. Sproglige justeringer er kun foretaget for at øge læsbarheden uden at ændre indholdet. Transskriptionerne fremgår af bilag 6-9.

Det transskriberede materiale har dannet grundlag for den efterfølgende tematiske kodning af data i NVivo med henblik på at identificere centrale temaer og mønstre, der kunne belyse undersøgelsens problemformulering (Ingemann et al., 2022: 199; Bryman et al., 2021: 537-538). Kodningen er indledt med en åben og eksplorativ tilgang, hvor NVivo er anvendt til at strukturere og reducere den kvalitative empiri ved at opdele datamaterialet i håndterbare segmenter baseret på de identificerede temaer (Kristiansen, 2020: 605). Efterfølgende er der foretaget en vekselvirkning mellem de empiriske fund og relevante teoretiske begreber, som løbende er inddraget for at kvalificere forståelsen af fagpersonernes vurderingspraksis (Bryman et al., 2021: 22-23). Den endelige kodestruktur fremgår af bilag 10.

3.4 Metodiske begrænsninger

Undersøgelsen bygger på et mixed method design med en spørgeskemaundersøgelse og fokusgruppeinterviews, der hver rummer metodiske styrker og begrænsninger. Vignetmetoden muliggør en systematisk indsigt i vurderingsmønstre, men har samtidig visse begrænsninger i forhold til at afdække, hvordan fagpersoner konkret risikovurderer i praksis (Ejrnæs & Monrad, 2020: 115). I undersøgelsen forholder fagpersonerne sig til konstruerede vignetter uden mulighed for dialog, opfølgende spørgsmål eller adgang til kontekstuel viden, som i praksis ofte har afgørende betydning for vurderingen. Vignetmetoden er derfor blevet kritiseret for at frembringe

hypotetiske svar, der ikke nødvendigvis afspejler fagpersoners faktiske praksis i de konkrete situationer. Hvorvidt denne kritik er gyldig, afhænger i høj grad af vignetternes realisme (Ibid.: 115). I denne undersøgelse er vignetterne blevet vurderet som genkendelige af fagpersonerne, hvilket styrker metodens anvendelighed til at indfange udvalgte aspekter af den komplekse risikovurderingspraksis, fagpersoner navigerer i.

Fagpersonernes forståelse af kriminel adfærd kan yderligere føre til en usikkerhed i fortolkningen af undersøgelsens resultater, idet kriminel adfærd kan opfattes forskelligt afhængigt af den enkelte fagpersons faglige ståsted og erfaringer. Det fremstår uklart, om respondenterne i deres risikovurderinger af vignetterne har taget udgangspunkt i mindre forseelser eller i mere alvorlige lovovertrædelser. Denne usikkerhed kan påvirke fortolkningen af vurderingerne, da begrebet kriminel adfærd ikke nødvendigvis forstås på samme måde af fagpersonerne. Denne metodiske begrænsning er søgt imødekommet ved at inddrage spørgsmålet om retlige konsekvenser i spørgeskemaet, da det formodes, at fagpersoner er bevidste om, at langt fra alle kriminelle handlinger medfører formelle sanktioner.

En yderligere metodisk udfordring vedrører undersøgelsens fokus på kriminel debut. Selvom fagpersonerne er blevet informeret om denne afgrænsning, er det ikke sikkert, at de har haft den for øje under besvarelsen. Vignetterne kan have mindet dem om konkrete erfaringer med unge i lignende situationer, som imidlertid allerede havde begået kriminalitet. I sådanne tilfælde kan vurderingerne være præget af disse tidligere erfaringer, hvilket kan have påvirket deres svar. Til trods for disse metodiske udfordringer ændrer det dog ikke ved, at vignetmetoden giver værdifuld indsigt i dele af fagpersoners vurderingspraksis, og hertil bidrager med ny viden om, hvilke forhold der tillægges og ikke tillægges betydning i risikovurderinger.

Undersøgelsens anvendelse af fagpersoner som primær datakilde kan indebære en række metodiske begrænsninger. Fagpersonerne kan være præget af reflektiv selvrepræsentation, hvor deres besvarelser i spørgeskemaet og udsagn i fokusgruppeinterviewet formes af et ønske om at fremstå fagligt kompetente og loyale over for arbejdspladsen, samarbejdspartnere og gældende lovgivning. Når de udtaler sig som repræsentanter for deres ansættelsesområde, kan svarene derfor være formet af, hvad de opfatter som den gængse opfattelse på deres arbejdsplads frem for deres egne holdninger (Riis, 2003: 77; Åkerstrom & Wasterfors, 2018: 114). Denne refleksive

selvrepræsentation kan yderligere have påvirket fagpersonernes besvarelser på interviewspørgsmålene af kontroversiel karakter. I fokusgruppeinterviewene blev fagpersonerne bedt om at forholde sig til både køn og etnicitets betydning i risikovurderinger, hvilket er emner, der kan opleves som vanskelige at udtale sig åbent om i en faglig kontekst. Generelt i fokusgruppeinterviews kan interviewpersonerne have en tendens til at tilslutte sig hinandens synspunkter, særligt hvis én eller flere markerer en afstand til et givent synspunkt. Det kan betyde, at modstridende opfattelser ikke bliver italesat. Når emnerne samtidig er politisk eller fagligt følsomme, kan tilstedeværelsen af kolleger til et interview gøre det endnu vanskeligere at udtrykke sig frit. For at imødekomme den potentielle tilbageholdenhed, som kan følge af fagpersonernes reflektive selvrepræsentation, er der inden interviewets påbegyndelse understreget, at der ikke findes rigtige eller forkerte svar. Dermed har jeg forsøgt at få interviewpersonerne til at udtale sig frit. Som interviewer har jeg desuden været særligt opmærksom på at opfange uenigheder og aktivt opmuntret interviewpersonerne til at uddybe forskellige synspunkter for at undgå, at samtalen blev præget af konsensus (Bloksgaard & Andersen, 2012: 31). På trods af de nævnte metodiske begrænsninger vurderes fokusgruppeinterviewet som en velegnet metode, da det har givet adgang til praksisnær viden, som ellers sjældent italesættes (Ibid.: 27, 30).

3.5 Kvalitetskriterier

Da det kvalitative datagrundlag udgør hovedvægten i undersøgelsen, vurderes kvaliteten af dette speciale ud fra Lincoln og Gubas kvalitetskriterier for kvalitativ forskning. Undersøgelsens troværdighed styrkes ved, at hovedparten af de analytiske fund bekræftes på tværs af både det kvantitative og det kvalitative datamateriale. *Troværdigheden* underbygges endvidere af, at spørgeskemaundersøgelsens fund er blevet præsenteret for interviewpersonerne i fokusgruppeinterviewene, hvor de er blevet valideret. I forlængelse heraf bidrager overensstemmelsen mellem flere af undersøgelsens fund og eksisterende forskning til at styrke undersøgelsens overførbarhed. Undersøgelsen kan ikke udtale sig generelt om alle kommuners risikovurderingspraksis, men grundet det detaljerede kontekstuelle fokus og flere fund understøttes i litteraturen, vurderes det, at visse resultater vil kunne genfindes i kommuner med tilsvarende strukturer og praksisvilkår, mens andre fund må anses som lokalt betingede (Bryman et al., 2021: 363-366).

Undersøgelsens pålidelighed betragtes som forholdsvis høj grundet den metodiske gennemsigtighed. Der er redegjort udførligt for tilrettelæggelsen og gennemførelsen af både spørgeskemaundersøgelsen og fokusgruppeinterviewene, herunder udarbejdelsen og konstruktionen af vignetterne i spørgeskemaundersøgelsen samt udarbejdelsen af interviewguiden. Derudover er spørgsmålene fra spørgeskemaet, interviewguiden, transskriptionsnøglen, transskriberinger og kodestrukturen fra NVivo vedhæftet i bilag, hvilket øger muligheden for at andre kan gennemføre undersøgelsen og finde tilsvarende resultater. Da jeg har indsigt inden for det felt, der undersøges, kan mine forudgående erfaringer påvirke fortolkningerne i analysen. Denne potentielle bias er forsøgt imødegået ved at underbygge de analytiske pointer med citater fra interviewene og ved systematisk at sammenholde kvalitative fund med resultaterne fra spørgeskemaundersøgelsen. Derudover er de kvantitative fund drøftet med fagpersonerne i fokusgruppeinterviewene samt med medstuderende under specialeseminarer, hvilket har bidraget til at højne undersøgelsens objektivitet (Ibid.: 366).

4 Teori

I dette afsnit præsenteres specialets valg af teori. Teorierne er inddraget med udgangspunkt i undersøgelsens fund og anvendes til at belyse, hvordan fagpersoner vurderer, om en ung er i risiko for at udvikle kriminel adfærd. Først introduceres Malcolm Feeley og Jonathan Simons teori om aktuarisk retfærdighed, der anvendes til at belyse et skift i risikotænkning. Dernæst præsenteres Nicholas Scurichs forskellige tilgange til risikovurdering, som inddrages til at analysere fagpersonernes vurderingspraksis.

4.1 Feeley & Simon

Feeley og Simon bidrager med en teoretisk forståelsesramme til at belyse risikovurderingers stigende anvendelse i det kriminalitetsforebyggende arbejde. Teorien forklarer et skift fra tidligere forståelse inden for forebyggelse af kriminalitet, den såkaldte *gamle pønologi*, hvor fokus traditionelt var rettet mod det enkelte individ, og forebyggelsen baserede sig på diagnosticering, behandling samt placering af ansvar og skyld (Feeley & Simon, 1998: 375). Derimod er *den nye pønologi* kendetegnet ved en udvikling, hvor kriminalitet i højere grad forebygges gennem risikostyring. Det vil sige, at fokus rettes mod at identificere, klassificere og kontrollere grupper, der vurderes at udgøre en større risiko på baggrund af statistisk målbare risikofaktorer.

Risikovurderinger bliver dermed et redskab til at forudsige fremtidig adfærd baseret på sandsynlighed (Feeley & Simon, 1998: 375-376; Feeley & Simon, 1992: 449, 452). Hvor teorien oprindeligt er udviklet med henblik på at skitsere den stigende brug af risikovurderinger i det strafferetlige system, særligt i relation til recidiv, udvides teoriens anvendelighed i dette speciale til også at omfatte den forebyggende praksis rettet mod førstegangskriminalitet (Feeley & Simon, 1998: 379; Feeley & Simon, 1992: 450).

4.2 Scurich

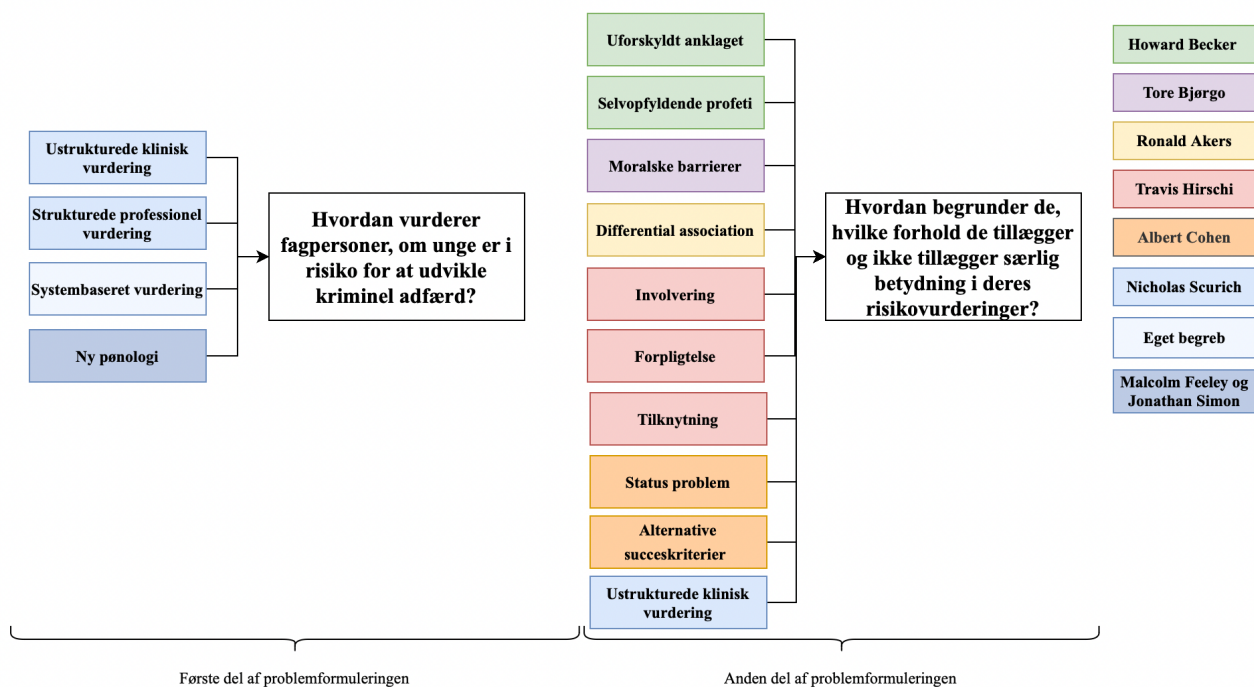
Scurich opdeler risikovurderinger i tre overordnede tilgange. Den *ustrukturerede kliniske vurdering* bygger på subjektive vurderinger af, hvilke risikofaktorer der findes relevante, hvilken vægt de tillægges, og hvordan de kombineres til et samlet risikoestimat. Tilgangens styrke ligger i fleksibiliteten og muligheden for at tilpasse vurderingen til særlige forhold, herunder sjældne eller komplekse risikofaktorer. Desuden kræver tilgangen ikke anvendelse af specialiserede

risikovurderingsværktøjer. Tilgangen er dog upålidelig og medfører, at der oftest fokuseres på forskellige faktorer og foretages forskellige vægtninger, selv i ensartede tilfælde (Scurich, 2016: 6). Den *aktuariske vurdering* baseres på en statistisk metode, der estimerer sandsynligheden for fremtidig kriminalitet. Denne tilgang angiver, hvor meget vægt hver enkelt risikofaktor skal tillægges. Fordelen ved denne tilgang er, at den muliggør beregningen af et sandsynlighedsbaseret estimat for, hvorvidt kriminalitet vil forekomme ud fra de identificerede risikofaktorer. En begrænsning ved tilgangen er, at den indebærer en risiko for at overse individuelle forhold og kontekstuelle nuancer, idet risikovurderingen foretages ud fra statistiske aggregater frem for det enkelte individs konkrete livssituation (Ibid.: 7). Den *strukturerede professionelle vurdering* placerer sig mellem de to øvrige tilgange og kombinerer systematik og fleksibilitet. Der benyttes en fastlagt liste over risikofaktorer, der er empirisk og teoretisk forbundet med kriminalitet, og ud fra listen vurderes systematisk, hvilke faktorer som er til stede. I modsætning til den *aktuariske vurdering* summeres risikofaktorerne ikke til et statistisk estimat, men vurderingen foretages ud fra en helhedsvurdering baseret på fagligt skøn. Dette kan være en ulempe, idet vurderingen bygger på intuition, og dermed minder om den *ustrukturerede vurdering*. Forskellen består dog i, at risikofaktorerne er udvalgt på forhånd og vurderes inden for en fastlagt ramme. Dette kan medføre variation i vægtningen af de forskellige risikofaktorer i vurderingerne. Derfor anbefales der ved brug af denne tilgang at følge strukturelle retningslinjer, som kan øge vurderingernes ensartethed (Ibid.: 8). Teorien bliver traditionelt set brugt til at vurdere risikoen for voldelig adfærd, men i denne undersøgelse udvides teoriens rækkevidde til at omfatte risikoen for, at unge udvikler kriminel adfærd generelt. Det er særligt de forskellige tilgange til risikovurdering, der vil anvendes som analytisk ramme for at forstå, hvordan fagpersoner vurderer risiko i praksis.

5 Analysestrategi

Da dette speciale har en eksplorativ tilgang, har det været centralt at lade empirien være styrende for undersøgelsen og undgå, at en forudbestemt teoretisk ramme kom til at styre eller begrænse fortolkningen. Den anvendte teori er derfor udvalgt med henblik på at indgå i et gensidigt samspil med det empiriske materiale (Ingemann et al., 2022: 112, 209-210). Model 1 nedenfor illustrerer, hvilke teoretiske begreber der er anvendt i analysen, samt hvordan de relaterer sig til de to dele af problemformuleringen.

Model 1: Oversigt over teoretiske begreber anvendt i samspil med empiri

Som tidligere præsenteret anvendes teorier af Feeley og Simon samt af Scurich til at belyse første del af problemformuleringen. Den anden del af problemformuleringen analyseres gennem løbende inddragelse af forskellige teorier og begreber, alt efter hvad der findes analytisk relevant i relation til de enkelte fund. Her inddrages Howard Beckers stempelingsteori, Ronald Akers' sociale læringsteori, Travis Hirschis teori om sociale bånd, Tore Bjørgos forebyggelsesmodel samt Albert Cohens subkulturteori.

5.1 Videreudvikling af begreber

Begrebet *systembaseret vurdering* er udviklet som en del af dette speciale med henblik på at indfange en vurderingspraksis, der ikke umiddelbart lader sig placere i Scurichs risikovurderingstilgange. Dermed er *systembaseret vurdering* en videreudvikling af Scurichs teoretiske ramme (Scurich, 2016: 6-8). Begrebet dækker over en praksis, hvor risikovurderinger træffes ud fra registrerede oplysninger og faste procedurer. Vurderingen baseres dermed primært på systemdata frem for fagligt skøn.

5.2 Anvendelse af vignetter

Vignetternes anvendelse i analysen tjener som et redskab til at undersøge, hvilke forhold fagpersonerne tillægger betydning, og hvilke de ikke gør. Analysens fokus er ikke rettet mod de fiktive personer som individuelle cases. Det er således ikke de tre personer i sig selv, der er interessante, men hvordan fagpersonerne forholder sig til det sammensurium af risiko- og beskyttelsesfaktorer, som deres vignetter er konstrueret til at illustrere.

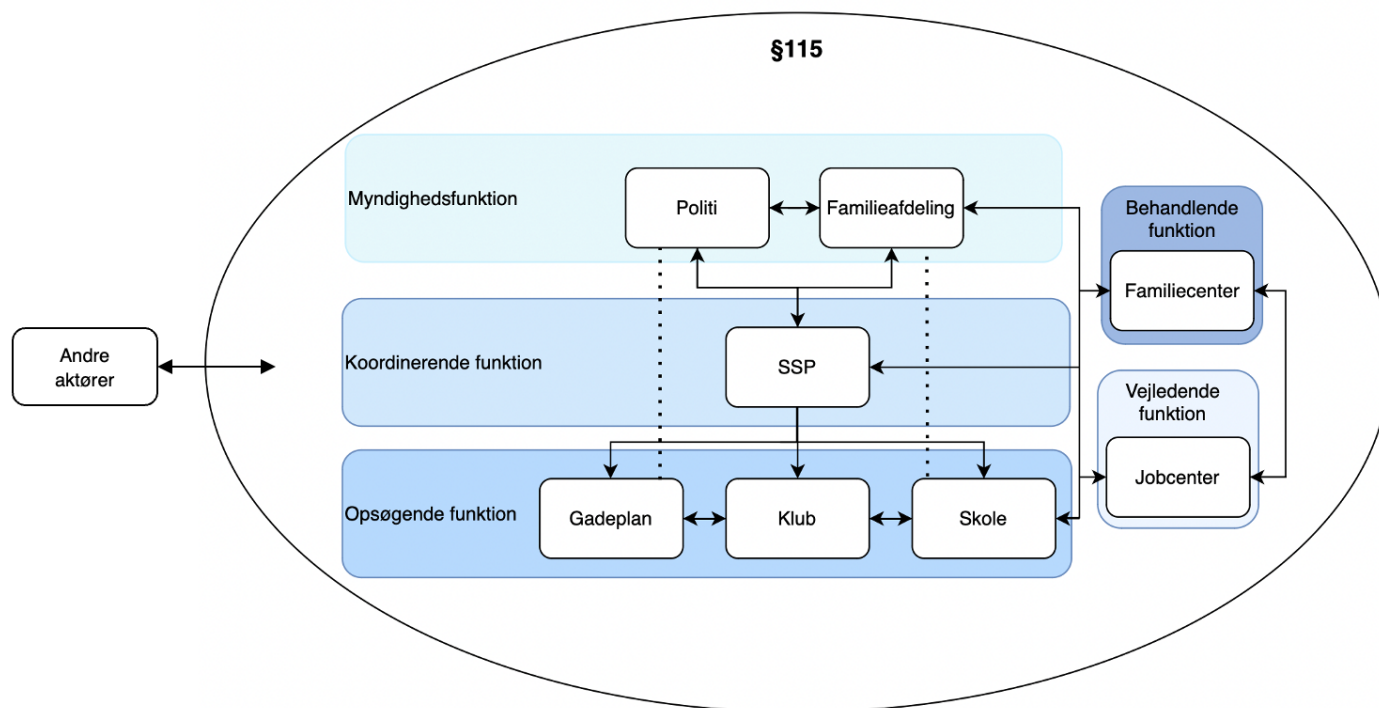
6 Analyse

Det følgende afsnit præsenterer en analyse, hvor relevante teorier inddrages i samspil med undersøgelsens empiri med henblik på at besvare projektets problemformulering. Indledningsvis analyseres risikovurderingsprocessen med det formål at belyse, hvordan fagpersoner vurderer, om unge er i risiko for at udvikle kriminel adfærd. Efterfølgende introduceres en kvantitativ oversigt over fagpersonernes risikovurderinger af de tre konstruerede vignetter. Resultaterne herfra sammenholdes løbende med det kvalitative data for at undersøge, hvilke forhold der tillægges og ikke tillægges særlig betydning i vurderingerne, samt hvordan disse vurderinger begrundes. Slutteligt vil et emergerende spørgsmål diskuteres.

6.1 Risikovurderingsprocessen

For at opnå en forståelse af, hvordan fagpersoner i Fjellund Kommune konkret vurderer, om en ung er i risiko for at udvikle kriminel adfærd, analyseres risikovurderingsprocessen i det følgende. Denne proces kan variere betydeligt fra kommune til kommune, særligt i forhold til, hvordan bekymrende henvendelser modtages, afdækkes og vurderes. Denne analyse tager udgangspunkt i den lokale praksis, som fremgår af det kvalitative datamateriale, og afspejler dermed den specifikke organisering og arbejdsgang i Fjellund Kommune. Som afsæt til denne analyse er nedenstående model udarbejdet for at give et overblik over de centrale ansættelsesområder, der indgår i det kriminalitetsforebyggende arbejde med unge under 18 år samt deres indbyrdes samarbejdsrelationer. Eftersom fagpersonernes faglighed strækker sig på tværs af deres organisatoriske placering, er opdelingen foretaget efter ansættelsesområder. Denne opdeling vurderes at være analytisk hensigtsmæssig, idet ansættelsesområderne i højere grad afspejler de organisatoriske rammer og arbejdsgange, som former fagpersonernes vurderingspraksis.

Model 2: Oversigt over ansættelsesområder

Model 2 viser, hvordan fagpersonernes funktioner fordeler sig alt efter ansættelsesområde, samt hvordan de forskellige områder løbende samarbejder på tværs i det kriminalitetsforebyggende arbejde. De skitserede ansættelsesområder indgår alle i det formaliserede samarbejde efter retsplejelovens §115, men modellens forbindelseslinjer illustrerer, hvordan informationsudvekslingen og samarbejdet udspiller sig uden for de fælles mødefora. De stiplede forbindelseslinjer angiver, at informationsdelingen i visse tilfælde kan finde sted direkte mellem aktører uden involvering af SSP-konsulenterne, selvom disse formelt varetager den koordinerende funktion. Skoleområdet indgår i modellen, dog vil deres risikovurderingsproces ikke blive analyseret, da det som tidligere nævnt ikke var muligt at gennemføre interviews med repræsentanter herfra. Klub og gadeplan er i Fjellund Kommune adskilte ansættelsesområder, hvilket også fremgår af model 2. I analysen behandles de to områder imidlertid under en samlet betegnelse. Dette valg er baseret på, at analysen af hvordan fagpersoner vurderer, om unge er i risiko for at udvikle kriminel adfærd, bygger på data fra interviewene, og de medvirkende interviewpersoner fra henholdsvis klub og gadeplan er alle ansatte begge steder. I deres udsagn skelnes der således ikke mellem de to

funktioner, idet arbejdet opleves som tæt integreret i praksis. På den baggrund analyseres deres perspektiver som ét samlet udtryk for begge ansættelsesområder.

Den indledende fase i en risikovurdering tager afsæt i en opstået bekymring. I Fjellund Kommune modtages bekymringer vedrørende unge fra en bred vifte af aktører. Afhængigt af hvor bekymringen modtages, vil den efterfølgende proces variere, idet de involverede ansættelsesområder arbejder ud fra forskellige organisatoriske rammer. Fælles for de fleste områder er, at en bekymring som udgangspunkt medfører en afdækningsfase, hvor bekymringens karakter og omfang vurderes. På baggrund af denne afdækning foretages en vurdering af, om den unge er i risiko for at udvikle kriminel adfærd.

6.1.1 Opsøgende funktion: Klub og gadeplan

Klub- og gadeplansmedarbejderne befinder sig i daglig kontakt med de unge og fungerer som frontlinjen i den tidlige opsporing af kriminalitetstruete unge. De fremfører i interviewene, at de oftest modtager henvendelser om bekymringer fra den unge selv eller den unges forældre. Deres afdækningsfase foregår herefter tæt på praksis gennem observationer, relationsdannelse og opsøgende samtaler. Denne afdækning består ifølge klub- og gadeplansmedarbejderne af at validere den bekymring eller information, de har modtaget eller observeret, ved at vurdere, om der er grundlag for bekymringen, eller om der blot er tale om rygter. Som en klub- og gadeplansmedarbejder formulerer det: *"Før man spænder det store system op, så finder man ud af, om det er valide data, man har fået, den her henvendelse"* (KG 1, bilag 8). Denne udtalelse vidner om, at det for klub- og gadeplansmedarbejderne er vigtigt, at en bekymring hviler på et solidt grundlag, før der reageres. Med afsæt i Beckers stemplingsteori kan dette tolkes som en bevidst strategi til at undgå, at unge bliver *uforskyldt anklaget*. Det vil sige, at de bliver stemplet som kriminalitetstruede, selvom de reelt ikke er det (Becker, 2020: 40). I første omgang arbejder klub- og gadeplansmedarbejderne på at få et samlet overblik over den unges situation. De er opsøgende på forhold som skolegang, beskæftigelse, familieforhold, sociale relationer og på, om der allerede er iværksat foranstaltninger fra kommunalt hold. Afdækningen er præget af en nysgerrighed på den unges samlede livssituation, hvilket en klub- og gadeplansmedarbejder udtrykker: *"Vi er nysgerrige på, hvad der er foregået omkring den unge. Altså, hvad er der omkring den unge i forhold til, hvad er der fra kommunalt hold, og hvad er der af skole, arbejde og familie"* (KG 3, bilag 7).

Derudover inddrager klub- og gadeplansmedarbejderne deres netværk, såsom kontakter til skole, SSP-konsulenter og socialrådgivere for at supplere deres viden om den unge. Hvis de vurderer, at der fortsat mangler oplysninger, benytter de retsplejelovens §115 til at indhente viden fra andre relevante fagpersoner. Gennem samtaler og observationer søger medarbejderne at danne et nuanceret og helhedsorienteret billede af den unges situation. Formålet er ifølge medarbejderne at kvalificere bekymringen ved at identificere både risiko- og beskyttelsesfaktorer og vurdere, om bekymringen kan håndteres internt i klubben eller på gadeplan, eller om der er behov for at lave en underretning.

På baggrund af afdækningen foretager klub- og gadeplansmedarbejderne den egentlige risikovurdering. Klub- og gadeplansmedarbejderne beskriver deres risikovurderinger som nært knyttet til den konkrete kontekst og den enkelte unges livssituation. Det fremgår blandt andet af følgende udtalelse: *"Jeg tror ikke, der findes et regelsæt, hvor man bare kan sige, okay, nu sætter vi personen ind, og så kører systemet, og så kommer personen ud af den anden ende. Det er meget individbåret"* (KG 1, bilag 8). Udsagnet peger på, at risikovurderingen ikke foretages ud fra et risikovurderingsværktøj, men snarere hviler på medarbejderens egne erfaringer og skøn. Denne opfattelse afspejles ligeledes i de øvrige klub- og gadeplansmedarbejders beskrivelser, hvor den enkelte unges specifikke situation fremhæves som central. Med afsæt i Scurichs teoretiske perspektiv kan denne risikovurderingspraksis forstås som en *ustruktureret klinisk vurdering*, hvor vurderingerne foretages uden anvendelse af formelle værktøjer, men i høj grad afhænger af den enkelte fagpersons dømmekraft og konkrete kendskab til den unge og dennes livsomstændigheder (Scurich, 2016: 6).

6.1.2 Koordinerende funktion: SSP

SSP-konsulenterne indtager en central position i arbejdet med risikovurderinger som bindeled mellem de forskellige aktører. En af SSP-konsulenterne udtaler, at de oftest modtager bekymringer fra: *"Forældre og selvfølgelig skoler og skoleledelser"* (SSP 2, bilag 8). Når en henvendelse om en bekymring modtages, er fokus i første omgang at støtte den, der udtrykker bekymringen og samtidig begynde afdækningen ved at vurdere, hvilke øvrige aktører der skal inddrages:

"Når jeg modtager en henvendelse, så handler det først om at være til stede for den, der henvender sig, men ret hurtigt vil mit fokus jo begynde at flytte sig til, hvad er det for nogle samarbejdspartnere, der skal involveres" (SSP 1, bilag 6).

Afdækningsfasen for SSP-konsulenterne består i at stille uddybende spørgsmål og indsamle informationer for at få et nuanceret billede af den unges situation: *”Det der med at få afdækket det ordentligt hele vejen rundt, fordi det kan jo være alt lige fra nogen, der har gjort noget, til nogen, der bare viser tegn”* (SSP 2, bilag 8). Da SSP-konsulenterne ikke udøver behandling eller er i daglig kontakt med de unge, består deres primære funktion i at koordinere og udpege de aktører, der bedst kan handle på bekymringen. Dette kan både omfatte opsøgende fagpersoner såsom klub- eller gadeplansmedarbejdere samt fagpersoner med en myndighedsrolle, herunder socialrådgiver eller politi, afhængigt af bekymringens karakter. Set i lyset af Beckers teoriramme kan SSP-konsulenternes tilgang analyseres som en måde at undgå, at unge bliver *uforskyldt anklaget* som kriminalitetstruede på et utilstrækkeligt grundlag (Becker, 2020: 40). I stedet synes der at være fokus på en afdækning baseret på konkrete oplysninger med henblik på at opnå et mere nuanceret og retvisende grundlag, før en bekymring risikovurderes og videresendes til andre aktører.

Ud fra den indledende afdækning foretager SSP-konsulenterne en risikovurdering, der i høj grad tilpasses den konkrete unges situation. En SSP-konsulent pointerer, at arbejdet ikke må reduceres til en one-size-fits-all-model, idet vurderingen skal tage udgangspunkt i de forhold, der er mest relevante i den enkelte kontekst. Dette understøttes af en anden SSP-konsulent, der bemærker: *”Det er meget kontekstbestemt”* (SSP 2, bilag 8), hvilket peger på betydningen af at forstå den unges samlede livsomstændigheder. Det fremgår således, at SSP-konsulenternes vurderingspraksis ikke er baseret på faste skabeloner eller strukturerede redskaber, men derimod hviler på fagligt skøn og en kontekstafhængig helhedsbetragtning. Dermed kan denne risikovurderingspraksis bedst karakteriseres som en *ustruktureret klinisk vurdering* (Scurich, 2016: 6).

6.1.3 Myndighedsudøvende funktion: Familieafdeling og politi

Når politiet og familieafdelingen modtager en henvendelse med en bekymring for en ung, aktiveres den myndighedsbårne risikovurderingsproces. Ifølge socialrådgiveren modtages bekymrende henvendelser, i form af underretninger, af frontpersonalet i familieafdelingen. På baggrund heraf foretages en indledende vurdering, hvor det afgøres, om der skal iværksættes en afdækning eller en børnefaglig undersøgelse: *”Der skal laves en screening, hvor man ser, hvad er bekymringen, og giver det anledning til, at man skal lave en afdækning eller en børnefaglig undersøgelse”* (SR, bilag 6). Hun forklarer, at en børnefaglig undersøgelse er en mere omfattende proces sammenlignet med

en afdækning, men at der som minimum foretages en afdækning for at kunne indhente relevante oplysninger fra skole, sundhedspleje eller andre aktører. I den afdækkende fase inddrages også den unges familie eller den, der har foretaget underretningen, såfremt denne ikke er anonym, med henblik på at uddybe og kvalificere den eksisterende bekymring. Socialrådgiveren bemærker desuden, at der kan forekomme situationer, hvor en bekymring håndteres uden en formel underretning, herunder når der i forvejen er etableret et samarbejde omkring den unge.

Det fremgår af socialrådgiverens udsagn, at risikovurderingerne foretages gennem den børnefaglige undersøgelse eller afdækningen. Hun udtrykker i interviewet, at de i familieafdelingen anvender risikovurderingsværktøjet Kvello ved de børnefaglige undersøgelser. Dette værktøj fungerer som et redskab til at identificere og vurdere risiko- og beskyttelsesfaktorer, der har betydning for den unges trivsel, livskvalitet og udviklingsmuligheder (Kvello, 2013: 230-233). Brugen af Kvello afspejler således en mere systematisk tilgang. Samtidig lægger socialrådgiveren vægt på, at de selv foretager den endelige risikovurdering. Ud fra hendes beskrivelser kan tilgangen til risikovurderinger i familieafdelingen forstås som sammenlignelige med en *struktureret professionel vurdering*, hvor risiko- og beskyttelsesfaktorer, der er defineret på forhånd, bruges som ramme, men hvor den endelige vurdering stadig afhænger af deres egen dømmekraft (Scurich, 2016: 8).

Hos politiet forklarer politibetjenten, at henvendelser kan komme fra mange forskellige kilder: *“Det kan jo være meget forskelligt, om den henvendelse kommer fra en forælder, eller den kommer fra en skole, eller det kan være hvem som helst, der ringer til politiet og kommer med en bekymring, eller en anmeldelse”* (PB, bilag 9). Afdækningen indledes herefter med en vurdering af bekymringens karakter på baggrund af oplysninger i deres systemer. Her gennemgås eksisterende oplysninger for at afklare, om den unge allerede er kendt, og i så fald i for hvad: *“Hvis jeg får en bekymring, hvis jeg får en anmeldelse om en bekymring for en unge, så starter jeg med at gå mit system igennem. Kender vi den unge, og hvis det er, hvad kender vi den unge for?”* (PB, bilag 9).

Afdækningen kan også indebære at kontakte relevante aktører for at nuancere billedet af den unge og afdække, om der tidligere har været udtrykt bekymring eller foreligger oplysninger, som kan kvalificere vurderingen: *“Så kan jeg stikke dybere og kontakte gadeplan eller familieafdelingen og høre, kender vi den unge her?”* (PB, bilag 9).

Arbejdet med risikovurderinger i politiets forebyggelsesenhed fremstår dermed i interviewmaterialet som overvejende systemunderstøttet. Politibetjenten adskiller sig desuden fra de

øvrige fagpersoner ved ikke at opfatte dette arbejde som komplekst. På spørgsmålet om, hvorvidt arbejdet med risikovurderinger for ham opleves som kompleks eller ligetil, svarer han: *“Det er ikke besværligt, fordi jeg bruger mine systemer, som jeg sagde før, de svarer hver gang”* (PB, bilag 9). Ud fra denne udtalelse kan det analyseres, at politiets vurderingspraksis i høj grad er baseret på adgang til registrerede oplysninger snarere end på fagligt skøn. Denne tilgang tolkes som en *systembaseret vurdering*, hvor beslutninger træffes på baggrund af eksisterende registreringer i politiets databaser og formaliserede procedurer. Der foretages dermed ikke en risikovurdering i klassisk forstand, men snarere en administrativ beslutningsproces.

Det fremgår dog af politibetjentens udtalelser, at der i særlige tilfælde indgår elementer af fagligt skøn, særligt når bekymringen ikke relaterer sig til en konkret hændelse, men angår mere diffuse forhold som adfærd og sociale relationer:

“Så er det de bekymringer, [der] ikke handler om, at nogen har gjort lige præcis det her den dag, det sted, men mere sådan en bekymring for adfærden og de relationer den unge har, hvor det ikke er så konkret (...), så er min tilgang til det mere at bringe det ind på 115-møderne” (PB, bilag 9).

Denne udtalelse kan indikere, at vurderingsarbejdet hos politiet, som ellers i sin kerne er systembaseret, i visse tilfælde suppleres med skønsmæssige overvejelser i de tilfælde, hvor systemet ikke tilbyder entydige svar.

6.1.4 Behandlende funktion: Familiecenter

Familiecentrets målgruppe har ofte allerede en kriminel adfærd. Som rusmiddelbehandleren formulerer det: *“Altså, når man kommer i min butik, så er man jo ude i at lave noget kriminalitet, fordi det er jo kriminelt at købe og indtage euforiserende stoffer”* (RB, bilag 7).

Rusmiddelbehandlerens vurderingsarbejde tager således ofte udgangspunkt i en allerede eksisterende kriminalitet, hvilket ligger uden for specialets problemformulering. Dog foretager rusmiddelbehandleren risikovurderinger i forbindelse med nye henvendelser. Dette er typisk i forbindelse med henvendelser fra forældre eller andre fagpersoner. I de tilfælde, hvor en forælder henvender sig, foretager rusmiddelbehandleren en vurdering af bekymringens indhold og opfordrer ofte forælderen til enten selv at underrette eller videreformidle bekymringen til familieafdelingen. Bekymringer kan også opstå i forbindelse med behandlingssamtaler med en ung, herunder hvis de

nævner bekymrende forhold vedrørende en anden. Når en bekymring fremkommer indirekte som tredjehandsviden, tilgår rusmiddelbehandleren det med særlig varsomhed: *“Jeg kan ikke handle på tredjehandsviden. Jeg må appellere til, om man kunne gøre sådan og sådan”* (RB, bilag 7). Dette peger på en faglig praksis, hvor afdækningen ikke iværksættes direkte på baggrund af usikker information. Rusmiddelbehandlerens varsomhed i forhold til at handle på tredjehandsviden kan analyseres med afsæt i Beckers begreb den *uforskyldt anklagede*. En usikker risikovurdering risikerer at placere den unge i en position som kriminalitetstruet, som vedkommende ellers ikke nødvendigvis ville være blevet identificeret med. Ved at undlade at handle på tredjehandsviden, søger rusmiddelbehandleren dermed at undgå at medvirke til en stemplingsproces, hvor klassifikationen i sig selv kan få konsekvenser for den unges selvbillede (Becker, 2020: 40, 50-52).

Familiecentrets vurderingspraksis er, ud fra rusmiddelbehandlerens beskrivelser, kendetegnet ved at være baseret på samtaler med de unge eller forældrene. Rusmiddelbehandleren nævner ikke brug af konkrete risikovurderingsværktøjer, og hendes vurderinger synes at bero på fagligt skøn. Denne praksis kan derfor indikere en *ustruktureret klinisk vurdering*, hvor risikovurderingen foretages ud fra erfaring og dømmekraft (Scurich, 2016: 6).

6.1.5 Vejledende funktion: Jobcenter

Uddannelsesvejledere, der organisatorisk er placeret under jobcentret, indgår som en del af det kriminalitetsforebyggende samarbejde i Fjellund Kommune, men adskiller sig fra øvrige aktører ved primært at have en vejledende funktion. Uddannelsesvejlederen fortæller, at de ikke modtager henvendelser om bekymrende adfærd og indgår ikke i egentlige afdækningsforløb: *“Altså jeg vil ikke få sådan en bekymring på den måde ind i mit område”* (UV, bilag 7). Bekymringer kan dog opstå i samtaler med unge, hvor vejlederen i så fald vurderer, om der er behov for at videreformidle informationen til andre relevante fagpersoner. Uddannelsesvejlederens risikovurdering kan dermed tolkes til at afhænge af hendes egen fortolkning og erfaring. Denne tilgang kan analyseres som en *ustruktureret klinisk vurdering*, hvor risikovurderingen foretages ud fra fagligt skøn og situationsfornemmelse frem for standardiserede kriterier (Ibid.: 6).

Samlet set viser denne undersøgelse, at måden, hvorpå risikoen for udvikling af kriminel adfærd vurderes i Fjellund Kommune, i høj grad afhænger af ansættelsesområde. Der identificeres tre overordnede vurderingstilgange. Den *ustrukturerede kliniske vurdering* dominerer i funktioner, hvor fagpersonen har tæt kontakt med den unge og ikke anvender formaliserede

risikovurderingsværktøjer. Dette gælder for SSP, jobcentret, familiecentret, klub og gadeplan. Fælles for denne type vurdering er, at fagpersonerne trækker på egne erfaringer og skøn. Kvaliteten af disse vurderinger afhænger dermed i høj grad af fagpersonernes viden, erfaringsgrundlag og evne til at identificere relevante forhold i tide. Fraværet af et standardiseret værktøj betyder, at der ikke findes en fælles ramme for, hvilke faktorer der bør indgå i en risikovurdering, hvilket skaber fleksibilitet og giver mulighed for at vurdere ud fra den enkelte unges livssituation. Samtidig medfører det, at vurderingerne bliver præget af personlige fortolkninger frem for systematik (Ibid.: 6). I familieafdelingen anvendes den *strukturerede professionelle vurdering*, idet et risikovurderingsværktøj og fagligt skøn kombineres. Fordelen ved denne tilgang er, at den muliggør ensartethed og dokumentation, men den rummer også en iboende usikkerhed, da vægtningen af de enkelte faktorer fortsat afhænger af socialrådgiverens vurdering (Ibid.: 8). I politiets forebyggelsesenhed fremstår vurderingsarbejdet som *systembaseret*, hvilket medfører en høj grad af procedurebåret praksis og begrænset anvendelse af fagligt skøn. Denne tilgang må formodes at muliggøre effektivisering, men rummer samtidig den begrænsning, at vurderingen i mindre grad tilpasses individuelle forhold.

I et bredere perspektiv peger det kvalitative materiale på, at der i Fjellund Kommune foretages risikovurderinger, der kan tolkes som udtryk for den risikotænkning, Feeley og Simon betegner som *den nye pønologi*. Samtidig fremstår fagpersonernes vurderingspraksis ikke så strømlinet, som det klare paradigmeskifte, teorien skitserer. Flere fagpersoner, herunder SSP-konsulenterne og klub- og gadeplansmedarbejderne betoner særligt betydningen af kontekstuelle hensyn og konkret viden om den enkelte unge, hvilket er træk, der snarere afspejler en individorienteret tilgang, hvilket står i kontrast til *den nye pønologi* (Feeley & Simon, 1998: 375).

Efter at have belyst risikovurderingsprocessen, rettes opmærksomheden nu mod, hvilke forhold fagpersonerne tillægger særlig betydning i deres risikovurderinger. Med udgangspunkt i tre vignetter præsenteres i det følgende et kvantitativt overblik over, hvordan forskellige kombinationer af risiko- og beskyttelsesfaktorer vurderes.

6.2 Forhold der tillægges betydning

I denne del af analysen rettes fokus mod de forhold, som fagpersoner tillægger betydning, når de vurderer, om unge befinder sig i risiko for at udvikle kriminel adfærd. Med udgangspunkt i undersøgelsens kvantitative samt kvalitative empiri identificeres de forhold fagpersoner tillægger særlig vægt, og på baggrund af udtalelser fra interviewene analyseres, hvilke begrundelser der ligger bag denne vægtning.

6.2.1 Fagpersoners risikovurderinger: Et kvantitativt overblik

For at belyse, hvordan fagpersonerne vurderer risikoen for kriminalitet ud fra forskellige kombinationer af risiko- og beskyttelsesfaktorer, præsenteres i nedenstående tabel et kvantitativt overblik over deres vurderinger.

Tabel 6: Gennemsnitlige risikovurderinger for udvikling af kriminel adfærd og for anholdelse, sigtelse eller varetægtsfængsling inden de fylder 18 år

	Risiko for udvikling af kriminel adfærd (gns. 1-5)	Risiko for anholdt, sigtet eller varetægtsfængslet (gns. 1-5)
Aksel (n=21)	3,9	3,4
Anna (n=19)	3	2,4
Hassan (n=18)	2,7	2,4

Note: Tabellen er baseret på deltagernes besvarelser af følgende to spørgsmål: "I hvilken grad mener du, at der er risiko for, at Aksel/Anna/Hassan udvikler kriminel adfærd?" og "I hvilken grad mener du, at der er risiko for, at Aksel/Anna/Hassan bliver anholdt, sigtet eller varetægtsfængslet, inden han/hun fylder 18 år?". Risikovurderingerne er angivet på en skala fra 1 til 5, hvor 1 = i meget lav grad, 2 = i lav grad, 3 = i middel grad, 4 = i høj grad og 5 = i meget høj grad.

Tabel 6 viser, at fagpersonerne vurderer risikoen forskelligt afhængigt af den sammensætning af risiko- og beskyttelsesfaktorer, der præsenteres i de tre vignetter. Det gælder både i forhold til sandsynligheden for, at den unge udvikler kriminel adfærd og i vurderingen af mulige retlige konsekvenser såsom anholdelse, sigtelse eller varetægtsfængsling. Vignetten med Aksel vurderes gennemsnitligt til henholdsvis 3,9 og 3,4, hvilket indikerer, at fagpersonerne opfatter det samlede sammensurium af faktorer i denne vignet som mest risikofyldt. Vignetterne med Anna og Hassan vurderes lavere med gennemsnitlige vurderinger på henholdsvis 3,0 og 2,7 i forhold til udvikling af kriminel adfærd, og en identisk score på 2,4 ved vurderingen af retlige konsekvenser. Dette indikerer, at fagpersonerne differentierer deres risikovurdering afhængigt af, hvilke konkrete forhold vignetterne kombinerer.

Da de gennemsnitlige risikovurderinger generelt er forholdsvis høje, kan det antyde, at fagpersonerne vurderer risiko i relativ forstand snarere end absolut. Det vil sige, at de vurderer den unges risiko i forhold til andre unge frem for ud fra den faktiske sandsynlighed for en kriminel debut (Ejrnæs & Monrad, 2020: 107). Dette er i tråd med tidligere forskning, der finder, at fagpersoner sjældent har adgang til viden om den absolutte risiko, og derfor baserer deres vurderinger på den relative risiko (Ibid.: 117). Denne praksis rejser væsentlige spørgsmål vedrørende de konsekvenser, det har for unge at blive identificeret som værende i risiko for at blive kriminel. Hvis fagpersonernes vurderinger ikke tager udgangspunkt i de unges faktiske sandsynlighed, men snarere er en sammenligning med andre unge, kan risikoen for at de kategoriseres som kriminalitetstruet være større. Det kan bidrage til, at de mødes med forudindtagede forventninger og initiativer af fagpersoner. I forlængelse af Beckers stempelingsteori kan dette medføre en *selvopfyldende profeti*, hvor den tilskrevne identificering som kriminalitetstruet internaliseres og realiseres, selvom den unge oprindeligt ikke udviste nogen kriminel adfærd (Becker, 2020: 47-52). Som tidligere nævnt fremgår det dog af interviewene, at flere af fagpersonerne er opmærksomme på muligheden for stempeling, idet de betoner, at bekymringer bør være veldokumenterede og hvile på valide oplysninger, før der reageres. Denne tilbageholdenhed vidner om en reflektiv bevidsthed om, at indgriben på et usikkert grundlag kan medføre en unødvendig stempeling af den unge.

Denne tabel viser dermed, at fagpersonerne vurderer risikoen forskelligt alt efter, hvilke kombinationer af forhold, der præsenteres i vignetterne. Disse vurderinger dækker dog over mere detaljerede overvejelser om, hvilke specifikke forhold der tillægges særlig betydning i vurderingsarbejdet. Nedenfor præsenteres derfor en tabel, der skitserer fagpersonernes vægtning af risikofaktorerne i vignetterne, hvor de blev bedt om at prioritere tre risikofaktorer i hver vignette, som de vurderede som særlige betydningsfulde for deres risikovurdering.

Tabel 7: Hvilke tre risikofaktorer lægger du særligt vægt på i dine vurderinger?

Aksel (n=21)		Anna (n=19)		Hassan (n=18)	
Risikofaktor	Procent	Risikofaktor	Procent	Risikofaktor	
<u>1. Kontakt til personer tilknyttet kriminel gruppering</u>	85 %	<u>1. Far har et misbrug</u>	74 %	<u>1. Aggressiv/truende adfærd</u>	
<u>2. Far har svært ved at sætte rammer</u>	60 %	<u>2. I et forhold med en ældre fyr, der har begået røveri</u>	63 %	2. Presset økonomisk	
3. Tidligere udvist problematisk adfærd	45 %	<u>3. Højt skolefravær</u>	58 %	<u>3. Far afsoner fængselsdom</u>	
4. Har muligvis solgt ulovlige puff bars	30 %	<u>4. Manglende forældreopsyn</u>	47 %	<u>4. Ingen kontakt til far</u>	
5. Er ikke i gang med uddannelse	30 %	5. Konflikter og skænderier mellem forældrene	37 %	5. Mor er arbejdsløs	
6. Har været anbragt uden for hjemmet	25 %	6. Mange skoleskift	16 %	6. Forældre er skilt	
7. Mor har kriminel fortid	15 %	7. Manglende koncentration i skolen	5 %	7. Bor i en lejebolig	
8. Fraværende mor	5 %	8. Far har ingen uddannelse	0 %	8. Har en ung mor	
9. Bor i et udsat boligområde	5 %	9. Far er arbejdsløs	0 %	9. Har ikke dansk statsborgerskab	
10. En tidligere underretning	0 %			10. Er en dreng	
11. Er en dreng	0 %				

Tabel 7 angiver fagpersonernes procentvise prioritering af risikofaktorerne. Ud fra tabellen kan det ses, at flere af de risikofaktorer, som fagpersonerne tillægger særlig betydning i spørgeskemaet, kan betegnes som dynamiske. Det gælder for eksempel kontakt til personer tilknyttet kriminelle grupperinger, far har svært ved at sætte rammerne, far har et misbrug, højt skolefravær og aggressiv/truende adfærd. Disse forhold har karakter af at kunne ændres, og vurderes som foranderlige ud fra fagpersonernes position. Dermed ser fagpersonerne ud til at fokusere på de forhold, de har mulighed for at ændre.

I det følgende inddrages risikofaktorerne markeret med fed og understregning løbende i samspil med de mønstre, der træder frem i interviewmaterialet, herunder hvilke forhold fagpersonerne tillægger særlig betydning i deres risikovurderinger, og hvordan denne vægtning begrundes. Denne analyse vil også omfatte forhold, der ikke fremgår af spørgeskemaundersøgelsen, men som er fundet centrale gennem kvalitative udsagn.

6.2.2 Beskæftigelse og skolefravær som betydningsfulde forhold

Beskæftigelse som daglig struktur og meningsfuld forpligtelse

Fagpersonerne i undersøgelsen fremhæver i flere af interviewene vigtigheden af, at den unge har noget meningsfuldt at stå op til, som skaber struktur og ansvar i hverdagen. Beskæftigelse i form af skolegang, praktikforløb, fritidsjob eller organiserede fritidsaktiviteter fremhæves som centrale beskyttelsesfaktorer. I forlængelse heraf fortæller en klub- og gadeplansmedarbejder, at det har betydning for hendes risikovurdering, om den unge er i gang med noget, der skaber forpligtelse og daglig rytme: *“At man har en form for ansvar, at man står op og skal møde ind til noget, i stedet for, at man bare laver ingenting eller laver sin egen ting”* (KG 3, bilag 7). Rusmiddelbehandleren supplerer dette perspektiv og peger på, at unge, der falder ud af skole- eller praktikforløb, ofte er vanskeligere at motivere til at komme afsted igen: *“Når de falder ud af et skolesystem eller et praktikforløb, så synes jeg ofte, at så er de sværere at få i gang igen”* (RB, bilag 7). Hun uddyber samtidig, at fraværet af faste strukturer kan medføre, at der vendes om på dag og nat, hvilket hun finder u hensigtsmæssigt for den unges trivsel. Ifølge rusmiddelbehandleren fremstår beskæftigelse dermed som en væsentlig beskyttelsesfaktor, idet dens fravær kan øge risikoen for, at kriminalitet fremstår som et attraktivt alternativ.

Disse udtalelser forstås gennem Hirschi's begreb *involvering*, som tilbyder en teoretisk forklaring på, hvorfor beskæftigelse mindsker risikoen for at udvikle kriminel adfærd. Ifølge Hirschi reduceres sandsynligheden for, at unge udvikler kriminel adfærd, når de investerer tid og energi i prosoziale aktiviteter som skole, arbejde eller fritidsaktiviteter, idet den tilgængelige tid til at begå kriminalitet dermed begrænses (Hirschi, 2021: 196-197). På denne baggrund kan fagpersonernes vægtning af beskæftigelse analyseres som et udtryk for en antagelse om, at beskæftigelse skaber en daglig struktur, der fungerer som en beskyttelsesfaktor ved at mindske ledig tid til at udvikle kriminel adfærd.

Denne forståelse nuanceres imidlertid af rusmiddelbehandleren og uddannelsesvejlederen, der italesætter, at ikke enhver form for beskæftigelse nødvendigvis mindsker sandsynligheden for at udvikle kriminel adfærd. De understreger, at beskæftigelsestilbuddet skal være tilpasset den unges forudsætninger og opleves som meningsfuld. Uddannelsesvejlederen påpeger, at en ung formelt set kan være tilknyttet et skoletilbud, men hvis motivationen mangler, udebliver den beskyttende effekt: *“Man kan jo godt sige, at de skal i skole, men hvis ikke de selv vil, så kan det jo være lige meget”* (UV, bilag 7). Uddannelsesvejlederen og rusmiddelbehandleren bemærker, at skoletilbud i

visse tilfælde kan være præget af usunde fællesskaber, hvilket i sig selv kan udgøre en risikofaktor. De understreger samtidig, at nogle unge i højere grad motiveres og styrkes gennem alternative beskæftigelsesformer, hvor de kan opleve mestring og mening. Denne forståelse bakkes op af socialrådgiveren, politibetjenten og to SSP-konsulenter, som alle giver udtryk for, at organiserede fritidsaktiviteter ligeledes kan fungere som en beskæftigelse, der har en beskyttende effekt. Særligt fremhæves det, at regelmæssig deltagelse i sport eller andre organiserede aktiviteter kan skabe forpligtelse over for fællesskabet og fastholde den unge i en hverdag med faste rammer. Denne forpligtelse forekommer dog ikke som et resultat af beskæftigelsen alene. Ifølge politibetjenten opstår den beskyttende effekt dermed, når beskæftigelsen opleves som meningsfuld og tilpasset den unges evner. Han fremhæver, at fraværet af mening og følelsen af inkompetence kan medføre en mangel på forpligtelse og en følelse af ikke at have noget på spil.

Ovenstående udsagn fra uddannelsesvejlederen, rusmiddelbehandleren, socialrådgiveren, to SSP-konsulenter og politibetjenten peger samlet set på, at beskæftigelse kun fungerer som beskyttende faktor, når den opleves som meningsfuld og tilpasset den unges evner og forudsætninger. Gennem Hirschis begreb *forpligtelse*, forstået som den unges investering og fremtidsorienterede engagement i konventionelle aktiviteter, kan det tolkes, at de sociale bånd til samfundets normer ikke nødvendigvis styrkes af beskæftigelsen i sig selv, men af den mening og oplevede kompetence, den unge forbinder med den. Når beskæftigelsen opleves som både meningsfuld og tilpasset den unges evner, opstår en følelse af at have noget at miste, hvilket reducerer risikoen for at den unge udvikler kriminel adfærd (Ibid.: 196).

Skolefravær: Et tegn på mistrivsel og tab af normdannende fællesskab

Skolefravær fremstår i undersøgelsens empiri som en betydningsfuld indikator for øget risiko for, at en ung udvikler kriminel adfærd. I spørgeskemaundersøgelsen vurderer 58 procent af de adspurgte fagpersoner, at højt skolefravær er blandt de tre mest betydningsfulde risikofaktorer i vurderingen af vignetten med Anna. Dette afspejles også i interviewene, hvor flere af fagpersonerne udtrykker, at de lægger vægt på skolefravær i deres risikovurderinger. En klub- og gadeplansmedarbejder fortæller, at han bliver nysgerrig, når en ung ikke møder op i skole over en længere periode, fordi han antager, at fraværet altid har en årsag. Ifølge denne medarbejder rejser det et spørgsmål om, hvad den unge i stedet bruger sin tid på, og om fraværet kan være udtryk for begyndende misbrug eller andre sociale udfordringer. Denne forståelse deles af en anden klub- og gadeplansmedarbejder,

som pointerer: *"Altså højt skolefravær, jeg synes jo, 9,5 ud af 10 gange, der handler det om, at man er i uvejr med sig selv eller andre"* (KG 4, bilag 9). På baggrund af disse udtalelser kan det udledes, at de anser skolefravær som en risikofaktor, fordi det ofte indikerer en underliggende mistrivsel, som kan øge sårbarheden over for at udvikle kriminel adfærd.

Hvor klub- og gadeplansmedarbejderne primært knytter skolefravær til bagvedliggende mistrivsel, begrundet socialrådgiveren og en SSP-konsulent deres vægtning af denne risikofaktor ved at henvise til tabet af de sociale læringsmuligheder fraværet medfører. SSP-konsulenten understreger, at fravær ikke blot er fravær fra undervisning, men fra en arena hvor unge træner deres forpligtelser, ansvar og sociale kompetencer, hvilket de går glip af, når de ikke går i skole. Dette uddyber han således: *"Der er noget i forhold til forpligtelser, ansvar og sociale ting, som man simpelthen går glip af, når man ikke går i skole, men man vil stadig gerne søge dem. Hvor er det så, du søger dem henne?"* (SSP 1, bilag 6). Hermed peger han på, at unge, der har højt skolefravær, fortsat vil søge disse arenaer, men at fraværet øger risikoen for, at disse behov imødekommes i andre mere risikofyldte fællesskaber. Socialrådgiveren understøtter ovenstående udtalelse og tilføjer hertil skolens betydning som et rum for social læring, hvor unge lærer at navigere i uenigheder og forskellighed: *"Du er tvangsindlagt til at skulle sidde ved siden af Simon, som du måske er lodret uenig i, men det er også godt, fordi så kan man også lære at rumme hinanden"* (SR, bilag 6).

Denne forståelse af skolen som en arena for social læring kan med afsæt i Akers' sociale læringsteori analyseres. Gennem begrebet *differential association*, der betegner, at normer og adfærd tilegnes i samspil med andre, bliver det tydeligt, at skolen spiller en væsentlig rolle i formidlingen af normative definitioner, der understøtter lovlydig adfærd. Det sker både gennem den interaktionelle dimension, i form af daglig kontakt med skolelærere og skolekammerater, og den normative dimension, hvor sociale spilleregler formidles og gentages. Når unge udebliver fra dette læringsrum, svækkes deres eksponering for prosociale normer og værdier (Akers, 2021: 103). Skolen som arena kan ud fra fagpersonernes udtalelser dermed tolkes som en beskyttelsesfaktor, idet den bidrager til internaliseringen af prosociale normer og værdier. Denne pointe kan yderligere belyses gennem Bjørgos forebyggelsesmodel, hvori skolen forstås som en arena for positiv socialisering, der medvirker til opbygningen af *moralske barrierer* mod kriminalitet. Når unge er fraværende i skolen, reduceres ikke alene deres eksponering for prosociale normer og værdier, men også muligheden for at udvikle en moralsk forståelse, der fremstiller kriminalitet som uacceptabel

(Bjergo, 2016: 17). Fagpersonernes vægtning af skolefravær kan således, i forlængelse af både Akers og Bjergo, tolkes som et udtryk for, at fraværet medfører en manglende tilknytning til de normer og den moral, som skolen formidler, hvilket i stedet kan øge risikoen for tilknytning til miljøer, hvor kriminell adfærd læres, legitimeres og belønnes.

Sammenfattende viser analysen, at fagpersonerne tillægger beskæftigelse særlig betydning i risikovurderinger. Med afsæt i Hirschis begreber *involvering* og *forpligtelse* tolkes beskæftigelse som en beskyttelsesfaktor, idet den unge investerer tid, hvilket skaber struktur i hverdagen. Effekten styrkes, når beskæftigelsen opleves som meningsfuld og tilpasset den unges forudsætninger. Derudover tillægges skolefravær også en særlig betydning. Fagpersonerne anser skolefravær som en indikator på mistrivsel og som et tab af et prosocialt fællesskab. Med Akers' *differential association* analyseres skolen som et normdannende læringsrum, hvor lovlydig adfærd understøttes gennem den sociale interaktion. Fravær reducerer denne påvirkning og øger risikoen for tilknytning til kriminelle miljøer. Yderligere forstås skolen gennem Bjergos forebyggelsesmodel som en arena, hvor unge socialiseres i forhold til opbygningen af *moralske barrierer* imod at begå kriminalitet, og fravær kan således øge risikoen for, at den unge orienterer sig mod kriminalitet.

6.2.3 Faglig versus social trivsel

Flere af fagpersonerne pointerer vigtigheden af at anvende et helhedsorienteret blik på den unge og ikke reducere risikovurderinger til et spørgsmål om skolegang alene. Rusmiddelbehandleren, uddannelsesvejlederen samt to klub- og gadeplansmedarbejdere fremhæver, at særligt den faglige præstation er en snæver og utilstrækkelig målestok for at vurdere unges risiko for at udvikle kriminell adfærd. Et for ensidigt fokus herpå kan ifølge dem medføre, at væsentlige aspekter af den unges samlede trivsel overses. De understreger, at det i højere grad bør være den unges sociale trivsel og den kontekstuelle forståelse af vedkommendes livssituation, der tilskrives betydning i en risikovurdering. Klub- og gadeplansmedarbejderne fortæller, at de oplever faglig og social trivsel som to adskilte dimensioner og nævner, at unge kan være i mistrivsel i skolen, men trives socialt i fritiden. En klub- og gadeplansmedarbejder illustrerer dette i det følgende:

“ Vores blik på en ung var: ‘hold kæft det går bare godt for hende’, men fra skolen var det ligesom: ‘jamen hun går jo ikke i skole’. Nej, men sådan rent menneskeligt og

alt det, der foregår på den anden side af skolen, det går faktisk ret godt for hende, men der var ikke helt enighed i, hvornår det går godt” (KG 3, bilag 7).

Denne skelnen mellem faglig og social trivsel fremgår ligeledes i litteraturen, hvor Fuglsang (2014) finder, at det i praksis ikke nødvendigvis er de faglige kompetencer, men snarere den sociale trivsel, der betragtes som betydningsfuld i risikovurderinger. Sammenfaldet mellem empiri og litteratur tydeliggør, at et for snævert fokus på faglige præstationer kan medføre en forsimplet vurdering af den unges samlede situation. Denne problematik italesættes af en anden klub- og gadeplansmedarbejder, som fremhæver, at særligt skolelærere ofte anlægger et snævert blik på trivsel, hvor fokus primært rettes mod faglige præstationer. Han pointerer, at klub- og gadeplansmedarbejdere i højere grad orienterer sig mod unges sociale trivsel. Udsagnene fra begge klub- og gadeplansmedarbejdere tydeliggør, hvordan faggruppers funktion kan forme, hvad der betragtes som tegn på trivsel, og dermed også hvad der vægtes som risikofaktorer. Denne opfattelse deles af flere interviewpersoner. Uddannelsesvejlederen udtrykker bekymring for, at visse faggrupper har en tendens til at producere et narrativ om unge, som ikke nødvendigvis er i overensstemmelse med deres samlede livssituation. Hun nævner, at dette særligt gør sig gældende for skolelærere, hvor den faglige præstation ofte fremstår som den primære indikator for trivsel. Rusmiddelbehandleren understøtter dette synspunkt og relaterer det til egne erfaringer med skolens snævre blik på præstation. Hun fremhæver, hvordan vurderinger, baseret udelukkende på faglige resultater, kan have konsekvenser: *“Jeg har engang været udsat for, at en folkeskolelærer i 10. klasse sagde til mig: ‘Du bliver aldrig til noget’. Jeg var ikke en med store karakterer, men hold kæft man, den sidder på rygraden” (RB, bilag 7).*

Rusmiddelbehandleren og uddannelsesvejlederen uddyber de potentielle konsekvenser af, at reducere en risikovurdering til den unges faglige præstation. Rusmiddelbehandleren fremhæver, at det kan præge unges selvbillede og tillid til egne evner: *“Selvopfattelsen. Den måde man ser sig selv på, hvis man tænker, at jeg faktisk yder det, jeg kan yde, når jeg er i skole. Selvtillid, selvværd, det hele” (RB, bilag 7).* Uddannelsesvejlederen bakker op og påpeger, at et snævert fokus på faglige præstationer kan hæmme udviklingen af et sundt selvværd: *“Det er jo det der selvværd, tænker jeg, i forhold til at tro, at man kan noget” (UV, bilag 7).* Begge peger på, at når faglighed i skolen bliver gjort til eneste målestok i en risikovurdering, skabes et narrativ om den unge, som risikerer at få negative konsekvenser for den unges selvopfattelse og selvværd.

Set ud fra Beckers teoriramme kan en etikettering af den unge som fagligt utilstrækkelig fra fagpersoner såsom skolelærere, fungere som en stempling, hvor den unge tilskrives en status som afviger. En sådan etiket kan påvirke den unges selvforståelse og føre til en *selvopfyldende profeti*, hvor vedkommende gradvist begynder at handle i overensstemmelse med den etiket, de er blevet tildelt, uanset deres faktiske evner eller potentiale (Becker, 2020: 47-52). Ud fra Bjørgos teoretiske perspektiv kan der yderligere argumenteres for, at en sådan etikettering fra skolens side kan opleves uretfærdigt af den unge. Dette kan risikere at påvirke den unges forpligtelser over for de normer skolen forsøger at fremme, og dermed svække den unges lyst til at følge disse normer, hvilket kan gøre den unge sårbar over for at begå kriminalitet (Bjørge, 2016: 17-18). Det er dog væsentligt at bemærke, at den fremførte kritik af skolelæreres fokus på faglige præstationer udelukkende kommer fra skolens samarbejdspartnere, herunder klub- og gadeplansmedarbejdere, uddannelsesvejlederen og rusmiddelbehandleren. Da skolelærere ikke indgår i fokusgruppeinterviewene, belyses der ikke, hvordan lærerne selv forstår og vægter faglig og social trivsel. Dette fravær kan have betydning for, hvordan kritikken bør tolkes og medtænkes i vurderingen af fundet.¹

Opsummerende kan det udledes, at fagpersonerne vægter social trivsel højere end faglig i deres risikovurderinger. Et ensidigt fokus på skolegang kan føre til stempling af unge som fagligt utilstrækkelig og præge deres selvopfattelse negativt. Samtidig kan sådanne etiketteringer, hvis de opleves som uretfærdige, svække den unges forpligtelse over for skolens normer og dermed mindske lysten til at følge disse normer, hvilket kan øge risikoen for at udvikle kriminel adfærd.

6.2.4 Sociale relationer som betydningsfulde forhold

Omgangskredsen som pejlemærke

Et gennemgående fund i både det kvantitative og kvalitative datamateriale er fagpersonernes vægtning af den unges omgangskreds. I spørgeskemaundersøgelsen vurderer 85 procent, at kontakt til personer tilknyttet en kriminel gruppering er blandt de tre mest betydningsfulde risikofaktorer. Tilsvarende angiver 63 procent i en anden vignette, at en romantisk relation til en ældre person, der har begået røveri, tillægges særlig betydning. Dermed fremstår den unges omgangskreds, i form af relationer til personer med kriminel adfærd, som en væsentlig risikofaktor i spørgeskemaet. Dette er i tråd med tidligere forskning, som viser, at kriminelle relationer er blandt de mest betydningsfulde

¹ Se metodeafsnittet under ”udvælgelse af fagpersoner” for en nærmere redegørelse for fraværet af skoleområdet

risikofaktorer for unges udvikling af kriminel adfærd (Fuglsang, 2014: 61; Lipsey & Derzon, 1999: 30).

Den betydning, som omgangskredsen tillægges i spørgeskemaet, genfindes i interviewene, hvor flere fagpersoner uddyber, at hvem den unge omgås, særligt kriminelle personer, har stor betydning for deres vurdering af, om en ung er i risiko for at udvikle kriminel adfærd. Socialrådgiveren pointerer, at kontakt til personer med tilknytning til kriminelle grupperinger tillægges betydning i hendes risikovurdering, idet sådanne relationer giver indblik i, hvilke typer af personer den unge vælger at omgive sig med, og hvilke sociale miljøer vedkommende er en del af: *“Kontakt til personer tilknyttet en kriminel gruppering, giver rigtig meget mening i forhold til hans valg af sociale relationer”* (SR, bilag 6). Denne forståelse deles af uddannelsesvejlederen, som både udtrykker bekymring for gruppetilhørsforhold og romantiske relationer til kriminelle personer: *“Med grupperinger og forhold til en ældre fyr, jeg tænker da også: ’shit’, hvis det er en pige, der har det”* (UV, bilag 7). Hendes umiddelbare reaktion vidner om en opfattelse af, at sådanne relationer er bekymrende. Udsagnene illustrerer, at den unges omgangskreds, uanset om den består af romantiske relationer eller involverer tilknytning til kriminelle personer, opfattes som en betydningsfuld faktor i en risikovurdering.

En klub- og gadeplansmedarbejder supplerer dette perspektiv ved at bemærke, at en væsentlig del af de risikofaktorer, der vægtes i spørgeskemaundersøgelsen, relaterer sig til relationer, hvilket hun også selv tillægger betydning. Hun understreger, at relationer både kan fungere beskyttende og risikofremmende, afhængigt af hvilke personer den unge er omgivet af: *“Det kan gå i alle retninger, i forhold til, hvad du omgiver dig med, eller hvad der omgiver dig”* (KG 3, bilag 7). Hermed fremhæves en forståelse af den unges omgangskreds som dobbelttydig, idet betydningen afhænger af, hvem den unge omgiver sig med, og hvilke miljøer både den unge og den unges omgangskreds færdes i.

Politibetjenten fremfører en forklaring på, hvorfor relationer til kriminelle personer vægtes højt i risikovurderingerne. Han argumenterer for, at gentagen eksponering af kriminalitet gennem omgang med kriminelle personer kan føre til en normalisering af denne adfærd: *“Hvis du hele tiden bliver præsenteret for det, og er sammen med folk, der gør det, så bliver det jo sådan helt normalt”* (PB, bilag 9). Udsagnene fra klub- og gadeplansmedarbejderen og politibetjenten indikerer, at den unges

omgangskreds generelt spiller en central rolle i risikovurderinger, og at relationer til kriminelle personer vurderes som særligt risikofyldte. Gennem Akers begreb *differential association* kan det analyseres, at fagpersonerne betragter kriminalitet som en tillært adfærd, hvor sandsynligheden for, at unge tilegner sig kriminelle normer og handlemønstre øges, når de gentagne gange eksponeres for disse i deres omgangskreds (Akers, 2021: 103). Fagpersonernes vægtning af kriminelle relationer afspejler dermed en erkendelse af, at sådanne relationer fungerer som sociale læringsmiljøer, hvor kriminel adfærd internaliseres gennem samvær med andre, der legitimerer denne adfærd.

En række fagpersoner retter desuden opmærksomheden mod den unges søgen efter tilhørsforhold og de konsekvenser, der kan opstå, når denne søgen ikke imødekommes i prosociale fællesskaber. Socialrådgiveren fremhæver, at når unge ekskluderes fra det store fællesskab, øges risikoen for, at de fravælger prosociale relationer og i stedet orienterer sig mod kriminelle grupperinger:

“Jo mere du bliver udelukket, jo større sandsynlighed er der for, at du fravælger de positive relationer og tilvælger de negative, fordi det er der, du finder et fællesskab. Det er jo så det, vi ser, når de søger over mod banderne” (SR, bilag 6).

Denne kobling forstærkes i forlængelsen af hendes udsagn, hvor hun tydeliggør, at tilknytningen til disse grupperinger ikke nødvendigvis er et bevidst valg, men kan udspringe af, at disse miljøer tilbyder noget, som de unge ikke har mødt andre steder. Dette perspektiv understøttes af en SSP-konsulent, som ligeledes betoner, at alle unge har behov for at høre til, og at dette behov kan føre dem ind i uhensigtsmæssige fællesskaber, hvis ikke de finder den nødvendige tilknytning i positive fællesskaber:

“Jeg tror, at vi vil søge de her arenaer uanset hvad som menneske, og hvis ikke man kan finde det nogle steder, så kan det være, at man prøver at kigge efter det nogle steder, som er mega uhensigtsmæssige, som for eksempel i bandemiljøet” (SSP 1, bilag 6).

Socialrådgiveren og SSP-konsulentens udtalelser kan gennem Cohens subkulturteori tolkes som en forståelse af, at unge, der oplever *status problemer*, forstået som manglende anerkendelse i prosociale fællesskaber, kan blive motiveret til at indgå i subkulturelle miljøer. Her gør miljøets *alternative succeskriterier* det muligt at opnå fællesskab og anerkendelse. Den kriminelle subkultur

bliver dermed en ramme, hvor unge kan finde det tilhør, de oplever som utilgængelig i prosociale fællesskaber (Cohen, 2021: 149-150). En klub- og gadeplansmedarbejder underbygger denne forståelse, idet han forklarer, at unge, som oplever mangel på mening i deres tilværelse, kan søge uhensigtsmæssige fællesskaber: *“Hvis der ikke er noget til at give mening for dem, så søger de mening, og nogle gange så søger de mening de forkerte steder”* (KG 1, bilag 8). Dette synspunkt følges op af politibetjenten, som udtrykker, at: *“Mennesker vil gøre alt på bekostning af venskaber, altså at høre til”* (PB, bilag 9). Begge udsagn kan ud fra et subkulturelt perspektiv tolkes som udtryk for, at tilhørsforhold udgør et eksistentielt behov. Når dette behov ikke imødekommes gennem prosociale fællesskaber, kan unge opleve *status problemer*, der kan få den unge til at søge mod kriminelle subkulturelle miljøer som alternativ (Ibid.: 149-150).

Fraværende forældre og risiko for kriminel adfærd

Ud fra besvarelserne i spørgeskemaet ses det, at risikofaktorer relateret til forældre vægtes højt, uanset hvilken sammensætning af risiko- og beskyttelsesfaktorer, der er kombineret i vignetterne. Således vurderer 74 procent, at det udgør en væsentlig risiko for den unge, når far har et misbrug, mens 61 procent vurderer, at det er risikofyldt, hvis far afsoner en fængselsdom. Ligeledes angiver henholdsvis 60 procent, at fars manglende evne til at sætte rammer tillægges betydelig vægt i vurderingen. Hertil kommer, at 47 procent vurderer, at manglende opsyn fra forældrene udgør en betydningsfuld risikofaktor, og 39 procent vurderer det som risikofyldt, når den unge ingen kontakt har til sin far.

Blandt de forældre relaterede risikofaktorer fremhæver flere af fagpersonerne i interviewene fraværende forældre som en risikofaktor, der vægtes i deres vurderinger. Socialrådgiveren og en SSP-konsulent italesætter, hvordan fravær af én forældre kan føre til en grundlæggende følelse af afvisning og usikkerhed hos unge, hvilket socialrådgiveren tydeliggør i følgende:

”Det rører sig i rigtig, rigtig mange unge, at man er blevet fravalgt. Det medfører bare mange andre uhensigtsmæssige ting, (...) fordi man er ikke god nok, fordi man er blevet fravalgt af den ene forælder. Det gør bare så meget ved deres selvværd og selvopfattelse” (SR, bilag 6).

Fraværet af én forælder beskrives dermed som et følelsesmæssigt svigt, der kan underminere den unges selvværd. Socialrådgiveren peger på, at fraværet efter hendes erfaringer kan medføre andre

uhensigtsmæssige konsekvenser som skolefravær, social tilbagetrækning og føre til en indre forestilling om ikke at være værd at vælge til. Denne oplevelse af afvisning kan, som en SSP-konsulent fremhæver, skabe en dybtgående mistillid til alle relationer omkring den unge: *"Så der bliver sådan en grundlæggende mistillid til alt omkring, og det er jo i virkeligheden noget af det mest, måske allermest tragiske, man overhovedet kan komme i tanke om"* (SSP 1, bilag 6). Han understreger, at denne mistillid ikke er begrænset til voksne, men rettet mod relationer generelt. På denne baggrund kan fraværet af én forælder analyseres som en risikofaktor, der forbindes med en oplevet afvisning, der kan påvirke den unges selvværd og selvopfattelse samt skabe en bred social mistillid, der kan medføre tilbagetrækning fra relationer generelt. Ud fra Hirschi's teori kan det tolkes, at fraværet af én forælder svækker den unges *tilknytning* til andre, hvilket reducerer båndet til samfundets normer, og dermed kan øge sandsynligheden for, at den unge orienterer sig mod kriminalitet (Hirschi, 2021: 194-195).

Ud fra det kvantitative materiale er det bemærkelsesværdigt, at særligt de fædre relaterede risikofaktorer vægtes. Ikke desto mindre træder prioriteringen af faderens rolle ligeledes frem i interviewmaterialet, hvor både en SSP-konsulent og socialrådgiveren erkender, at fars fravær opfattes som mere bekymrende end mors. Socialrådgiveren forklarer, at fraværende fædre ofte har truffet et aktivt valg om at trække sig, hvorimod fraværet af mødre typisk relateres til psykiske lidelser, som sætter dem ude af stand til at være til stede. Forklaringen på, at fædres fravær tillægges større bekymring, knytter sig til deres opfattelse af faderens rolle som en nøglefigur i den unges liv: *"Det er jo der, pigerne lærer deres sociale relationer til det modsatte køn. (...) Og for drengene, så er det jo også en rollemodel i forhold til, hvordan man opfører sig. Så jeg tænker faktisk, at far er rigtig, rigtig vigtig"* (SR, bilag 6). Socialrådgiveren uddyber dette med, at det kan have konsekvenser for drenge, når de bliver fravalgt af deres far. Ifølge hende kan dette føre til reaktioner præget af vrede og aggressivitet, der kan medføre kriminel adfærd, fordi fraværet ikke blot efterlader et svækket bånd, men også fratager den unge en rollemodel at spejle sig i.

Denne udtalelse afspejler det kvantitative materiale, hvor 94 procent af fagpersonerne har vurderet aggressiv adfærd som en særligt betydningsfuld risikofaktor i vignetten med Hassan, hvor han ikke har kontakt til sin far. Denne forståelse kan underbygges af Bjørge, som fremhæver, at positive rollemodeller, herunder forældre, udgør en vigtig beskyttende faktor, idet de repræsenterer troværdige moraler, der er vigtige for at bygge *moralske barrierer* mod at begå kriminalitet (Bjørge, 2016: 17). På den baggrund fremstår fraværet af far ikke blot som en mangel på tilknytning, men

som fraværet af en moral dannende og kønsspecifik rollemodel, hvis fravær kan øge risikoen for at drenge udvikler aggressiv adfærd, der kan eskalere til kriminalitet.

Hvor ovenstående udsagn fra socialrådgiveren og en SSP-konsulent fremhæver betydningen af forældre, der er fraværende i fysisk forstand, udvides denne forståelse af politibetjenten, socialrådgiveren selv og tre klub- og gadeplansmedarbejdere til yderligere at omfatte det, der kan betegnes som fraværende forældreengagement. Det vil sige, at forældrene ganske vist fysisk er en del af den unges liv, men er fraværende i forhold til deres grad af involvering og ansvar som forældre.

Politibetjenten fremhæver denne form for fravær og understreger, at forældre godt kan være fysisk til stede, men alligevel udgøre en risikofaktor: *"Der kunne godt være tilstedeværende forældre i hjemmet, men hvis det er på en dårlig måde, så er det virkelig ret uheldigt"* (PB, bilag 9). Han uddyber denne udtalelse ved at understrege, at når forældre ikke stiller klare krav og er medspillere i deres barns liv, undlader de at udvise ansvar. Med dette henviser han til det, der kan betegnes som fraværende forældreengagement. Ifølge politibetjenten indebærer dette fravær af engagement fra forældrenes side en øget risiko for, at den unge udvikler kriminel adfærd. Dette fund fremkommer også i eksisterende forskning, hvor lavt forældreengagement er identificeret som en risikofaktor, der kan føre til, at den unge begår kriminalitet (Farrington & Welsh, 2007: 63). Ud fra Hirschis teoretiske perspektiv kan fraværende forældreengagement forstås som en faktor, der svækker den unges *tilknytning* til sine forældre, og dermed også til samfundets normer og værdier. Når dette sociale bånd forringes, øges risikoen for, at den unge udvikler kriminel adfærd (Hirschi, 2021: 194-195).

Begrundelsen for tillæggelsen af fraværende forældreengagement som særlig betydningsfuld i en risikovurdering nuanceres af politibetjenten og en klub- og gadeplansmedarbejder. De mener, at denne vægtning skal findes i forældrenes særlige position som den nærmeste voksne relation i den unges liv. Når forældre ikke engagerer sig i den unges liv og ikke indgår som medspillere, bliver det ifølge politibetjenten og en klub- og gadeplansmedarbejder vanskeligt for både forældre og den unge selv at anerkende mulige udfordringer, den unge kunne have. Politibetjenten udtrykker det således: *"Hvis de ikke kan anerkende den unges udfordringer, så er det fandme også svært for den unge selv at anerkende sine udfordringer"* (PB, bilag 9). Denne udtalelse illustrerer, at når

forældrenes engagement er fraværende, risikerer den unge at mangle støtte til at forstå og håndtere egne udfordringer.

Socialrådgiveren og en klub- og gadeplansmedarbejder peger i interviewene på, at en far med et misbrug kan forstås som fraværende forældreengagement, idet han, trods sin fysiske tilstedeværelse, ikke er i stand til at varetage de grundlæggende forpligtelser, der knytter sig til forælderrollen. Som socialrådgiveren formulerer det: *"Er man i et misbrug, så er man ikke i stand til (...) at kunne sætte barnets behov først"* (SR, bilag 6). Ifølge socialrådgiveren og en af klub- og gadeplansmedarbejderne prioriteres misbruget frem for den unges behov, hvilket compromitterer faderens evne til at varetage sin rolle som forælder. Klub- og gadeplansmedarbejderen uddyber desuden konsekvenserne af misbruget og italesætter, hvordan det skaber uforudsigelighed og utryghed i hjemmet: *"Han ved jo aldrig, hvad han kommer hjem til (...). Kommer han hjem til at få et par på låget, eller til en far, der bare sidder og hygger og griner?"* (KG 2, bilag 8). Dette kan med afsæt i Hirschis begreb *tilknytning* analyseres som en svækkelse af den unges bånd til sin far, hvilket samtidig svækker tilknytningen til samfundets normer, og dermed øger risikoen for at denne unge begår kriminalitet (Ibid.: 194-195). Samme mønster fremkommer i den eksisterende forskning, hvor flere studier dokumenterer en markant øget risiko for kriminel adfærd blandt unge, der vokser op i familier præget af misbrug (Christoffersen et al., 2011: 154; Farrington & Welsh, 2007: 71; Murray & Farrington, 2010: 637). Det, at far har et misbrug, vurderes dermed som en særlig betydningsfuld faktor i både spørgeskemaundersøgelsen og interviewene, bekræfter ikke blot eksisterende forskning, men understreger også, at denne risikofaktor tillægges væsentlig betydning i praksis.

Kapable vogtere: Der skal være nogen, der passer på dem

I interviewmaterialet fremhæver flere fagpersoner voksenrelationer som et betydningsfuldt forhold. Politibetjenten, socialrådgiveren, en SSP-konsulent og to klub- og gadeplansmedarbejdere nævner, at de anser relationer til voksne som en af de vigtigste beskyttelsesfaktorer i en risikovurdering. Ifølge dem kan denne beskyttende voksen være mange forskellige personer, herunder forældre, anden familie, fodboldtræner, pædagog, SSP eller skolelærere. Det væsentlige for socialrådgiveren er: *"At de har nogen, som de kan støtte sig op ad"* (SR, bilag 6). Denne opfattelse deles af en af SSP-konsulenterne, som uddyber, at stabile voksenrelationer tilbyder de unge adgang til trygge udviklingsarenaer, hvilket er noget, han beskriver som en biologisk og evolutionært forankret del af

menneskets behov. Dermed begrundes voksenrelationens betydning ikke alene med henvisning til støtte, men som noget eksistentielt og grundlæggende for den unge.

Politibetjenten finder også voksenrelationer særlig betydningsfulde, hvilket han formulerer eksplicit: *"Den vigtigste, vil jeg jo sige, er jo voksenrelationen, som så skulle være ens forældre, hvis det ikke er forældrene, så er det en anden voksenrelation"* (PB, bilag 9). Dette støttes op af en klub- og gadeplansmedarbejder, der erklærer sig enig med politibetjenten:

"Så jeg vil også sige forældrene eller en anden form for en voksenrelation (...). Det kunne jo også være en lærer, eller en pædagog eller andet, som også hjælper med, at den unge får øje med sin egen kompetence, så de ikke famler i blinde. For så bliver de også nogle nemme ofre, for du kan også lige pludselig sælge det her for mig og få den anerkendelse" (KG 4, bilag 9).

Klub- og gadeplansmedarbejderens begrundelse for voksenrelationernes vigtighed skal hermed forstås som at fraværet af sådanne støttende relationer kan gøre unge mere sårbare, fordi behovet for anerkendelse kan føre dem i retning af kriminalitet. Politibetjenten uddyber denne begrundelse og peger på, hvordan fraværet af anerkendende voksne kan svække den unges selvbillede og øge risikoen for at søge mod et usundt miljø: *"Hvis du ikke har en god forælder eller voksenrelation til at anerkende dig, og forme dig (...), så [tror jeg, at] mange falder ind i et eller andet usundt miljø, hvor der ikke er noget at tage"* (PB, bilag 9). I forlængelse heraf anvender politibetjenten betegnelsen kapable vogtere om disse voksne. Begrebet dækker over voksne, som passer på den unge, og dermed har en beskyttende funktion:

"Hvis der ikke er nogen, vi kalder det for sådan nogle kapable vogtere over de unge, altså nogen, der passer på dem, forældre eller voksenrelationer, og de bare sejler deres egen sø, og de ikke har noget at skulle leve op til, så synes jeg, at det er vildt bekymrende" (PB, bilag 9).

En anden klub- og gadeplansmedarbejder understreger ligeledes vigtigheden af voksenrelationer i form af *kapable vogtere* og peger på, at det har afgørende betydning for, at unge har mulighed for at sparre med voksne frem for udelukkende at orientere sig mod jævnaldrende.

Ovenstående udsagn peger på, at kapable vogtere hvad enten det er den unges forældre eller en anden voksenrelation, tillægges betydning i en risikovurdering, fordi de kan fungere som en aktiv modvægt til, at den unge udvikler kriminel adfærd. Med afsæt i Hirschi's teoriramme kan kapable vogtere analyseres som beskyttende, idet *tilknytningen* til dem styrker den unges bånd til betydningsfulde voksne og dermed til samfundets normer, hvilket reducerer risikoen for kriminalitet (Hirschi, 2021: 194-195). Samtidig kan Bjørgos teoretiske perspektiv forklare, hvordan sådanne voksne fungerer som positive rollemodeller, der repræsenterer troværdige moraler, der opbygger *moralske barrierer* mod kriminalitet (Björgo, 2016: 17). Fagpersonernes begrundelser kan dermed tolkes som et udtryk for, at kapable vogtere tillægges en central betydning i en risikovurdering.

Denne analyse nuanceres imidlertid af en klub- og gadeplansmedarbejder, som påpeger, at det kan være vanskeligt at indgå i en beskyttende voksenrelation, hvis den unge har det, hun betegner som voksen mistro. Hun beskriver, hvordan unge, der har oplevet deres forældre som fraværende, ofte møder andre voksne med mistro og barrikaderne oppe, fordi fraværet opleves som et svigt: "*Jeg oplever også hos rigtig mange unge, de har den her voksen mistro, hvor der bare er barrikade oppe med det samme*" (KG 4, bilag 9). Ifølge hende bliver det dermed vanskeligt for andre voksne at opbygge den tillidsfulde relation, der er en forudsætning for at kunne fungere som en kapabel vogter. Således kan tidligere erfaringer med svigt underminere voksenrelationers potentiale som en beskyttelsesfaktor.

Samlet set kan det udledes, at fagpersonerne tillægger sociale relationer afgørende betydning i risikovurderingen af, om en ung er i risiko for at udvikle kriminel adfærd. Særligt omgangskredsen anses som en risikofaktor, når relationerne involverer personer med kriminel adfærd. Med afsæt i Akers' *differential association* analyseres disse relationer som sociale læringsmiljøer, hvor kriminalitet internaliseres gennem gentagen eksponering. Fagpersonerne fremhæver, at fraværet af tilhørsforhold i prosociale fællesskaber kan føre til *status problemer*, hvilket kan få unge til at søge anerkendelse i kriminelle subkulturelle miljøer, hvor *alternative succeskriterier* giver adgang til et fællesskab.

Foruden dette tillægges forældrene en central rolle i risikovurderingen. Fagpersonerne peger på, at fraværet af én forælder kan opleves som et følelsesmæssigt svigt, der påvirker den unges selvværd og tillid til relationer generelt. Dette kan analyseres som en manglende *tilknytning* til forældrene og dermed et svækket bånd til samfundets normer, hvilket øger risikoen for udviklingen af kriminel

adfærd. Særligt fars fravær tillægges betydning, hvilket kobles til faderens funktion som rollemodel. Ydermere tillægges fraværet af forældreengagement vægt, fordi det svækker den unges følelsesmæssige *tilknytning* til sine forældre og dermed til samfundets normer. Når forældrenes engagement udebliver, risikerer den unge at mangle støtte til at forstå og håndtere egne udfordringer. Endelig fremhæves stabile voksenrelationer, såkaldte kapable vogtere, som en central beskyttelsesfaktor, der vægtes i risikovurderinger. Gennem *tilknytning* og etiketten som positiv rollemodel styrker kapable vogtere unges bånd til samfundets normer. Dermed bidrager de til at opbygge *moralske barrierer* mod at udvikle kriminel adfærd. Dog kan tidligere svigt føre til en voksen mistro, som forringer muligheden for at etablere stabile voksenrelationer.

Den foregående analyse har identificeret de forhold, som tillægges særlig betydning i fagpersonernes risikovurderinger. Det følgende afsnit vil derfor rette fokus mod de forhold, der i mindre grad vurderes som betydningsfulde, samt de faglige ræsonnementer, der ligger til grund herfor.

6.3 Forhold der ikke tillægges betydning

Dette afsnit analyserer de forhold, som fagpersonerne i undersøgelsen ikke tillægger betydning i deres risikovurderinger. På tværs af den kvantitative og kvalitative empiri fremgår det, at en række faktorer, som ellers fremhæves i forskningslitteraturen som risikofaktorer for unges udvikling af kriminel adfærd, ikke findes betydningsfulde af fagpersonerne.

Tabel 8: Oversigt over risikofaktorer, der ikke tillægges betydning i risikovurderingerne

Aksel (n=21)		Anna (n=19)		Hassan (n=18)	
Risikofaktor	Procent	Risikofaktor	Procent	Risikofaktor	Procent
1. Kontakt til personer tilknyttet kriminel gruppering	85 %	1. Far har et misbrug	74 %	1. Aggressiv/truende adfærd	94 %
2. Far har svært ved at sætte rammer	60 %	2. I et forhold med en ældre fyr, der har begået røveri	63 %	2. Presset økonomisk	78 %
3. Tidligere udvist problematisk adfærd	45 %	3. Højt skolefravær	58 %	3. Far afsoner fængselsdom	61 %
4. Har muligvis solgt ulovlige puff bars	30 %	4. Manglende forældreopsyn	47 %	4. Ingen kontakt til far	39 %
5. Er ikke i gang med uddannelse	30 %	5. Konflikter og skænderier mellem forældrene	37 %	5. Mor er arbejdsløs	22 %
6. Har været anbragt uden for hjemmet	25 %	6. Mange skoleskift	16 %	6. Forældre er skilt	6 %
7. Mor har kriminel fortid	15 %	7. Manglende koncentration i skolen	5 %	<u>7. Bor i en lejebolig</u>	0 %
8. Fraværende mor	5 %	<u>8. Far har ingen uddannelse</u>	0 %	<u>8. Har en ung mor</u>	0 %
9. Bor i et udsat boligområde	5 %	<u>9. Far er arbejdsløs</u>	0 %	<u>9. Har ikke dansk statsborgerskab</u>	0 %
<u>10. En tidligere underretning</u>	0 %			<u>10. Er en dreng</u>	0 %
<u>11. Er en dreng</u>	0 %				

I tabel 8 er de risikofaktorer, der ikke findes betydningsfulde af fagpersonerne markeret med fed og understreget. Det gælder en tidligere underretning, være en dreng, have en ung mor, ikke have dansk statsborgerskab, bo i lejebolig, have en far uden uddannelse eller have en far, der er arbejdsløs. Denne nedprioritering møder ikke modstand i interviewene, men anses tværtimod som et udtryk for faglig konsensus og fælles dømmekraft. Både socialrådgiveren og en SSP-konsulent bemærker, at det næsten virker betryggende, hvor ensartede fagpersonernes vurderinger er, når det gælder, hvilke forhold der ikke tillægges betydning. De peger på, at fagpersonerne tilsyneladende deler en fælles forståelse af, hvad der bør vægtes i en risikovurdering, og hvad der ikke bør. En SSP-konsulent uddyber:

”Jeg kan se den fælles linje, at der er nogle ting, der er givet på forhånd her. Som for eksempel, om man har dansk statsborgerskab, eller hvilket køn man har. Hvor man tænker, det er ikke det, vi skal kigge efter. Der er nogle andre ting, som er meget vigtigere” (SSP 1, bilag 6).

Socialrådgiveren understøtter denne udtalelse i følgende formulering: *”Vi skal jo hjælpe en ung, der har brug for hjælp, uanset om det er en dreng, pige, alder og etnicitet”* (SR, bilag 6). Flere af fagpersonerne pointerer, at selvom de er bevidste om, at de nævnte faktorer ifølge forskningen optræder som statistisk signifikante risikofaktorer, så er de ikke tilstrækkelige i sig selv til at danne grundlag for en bekymring. Socialrådgiveren forklarer, at det er forhold, der ikke kan stå alene og uddyber: *”Det er bare ikke noget, der er bærende i min bekymring. Det kan sagtens være der, men det kunne lige så vel være, at det overhovedet ikke havde nogen indflydelse”* (SR, bilag 6). Dette synspunkt deles også af en klub- og gadeplansmedarbejder, som karakteriserer disse forhold som vilkår, mange unge lever under, uden at det i sig selv fører til kriminalitet. En anden klub- og gadeplansmedarbejder understreger tilsvarende, at det ikke er disse forhold, der tillægges størst betydning i vurderingen: *”Det er ikke det, der er tungt”* (KG 2, bilag 8). En tredje klub- og gadeplansmedarbejder uddyber denne pointe ved at konstatere: *”Der er ikke besluttet risikofaktorer i det her, hvor man tænker ’åh åh’ ikke umiddelbart, nej”* (KG 4, bilag 9).

Fagpersonernes udtalelser peger på, at risikofaktorer som en tidligere underretning, er en dreng, har en ung mor, har ikke dansk statsborgerskab, bor i lejebolig, far har ingen uddannelse og far er arbejdsløs ikke i sig selv forbindes med en væsentlig risiko for, at en ung udvikler kriminel adfærd.

Nogle af disse risikofaktorer, der ikke tillægges betydning i spørgeskemaundersøgelsen kan betegnes som statiske af natur, såsom tidligere underretning, køn og har en ung mor. Hvorimod forhold som far er arbejdsløs, far har ingen uddannelse og bor i en lejebolig ikke er statiske i sig selv, men fremstår som statiske ud fra fagpersonernes position, idet de ligger uden for deres mulige handlerum. Der kan derfor skelnes mellem, hvad der er statisk i en absolut forstand, og hvad der opleves som statisk for fagpersonerne i praksis. Det betyder, at for eksempel faderens arbejdsløshed ikke nødvendigvis er et uforanderligt forhold, men det prioriteres ikke i vurderingen, og fagpersonerne ikke har mulighed for at ændre dette forhold i deres funktion. Forskellen mellem dynamiske og statiske risikofaktorer tydeliggør et centralt spænd mellem forskningsbaseret viden om risiko og fagpersoners vurderinger i praksis. Dette viser, at fagpersonernes vurderinger ikke alene baseres på, hvilke faktorer forskningen forbinder med øget risiko, men også på, hvilke forhold

de selv oplever som mulige at påvirke i det forebyggende arbejde. Dermed kan det analyseres, at de statiske risikofaktorer generelt ikke tillægges særlig betydning i fagpersonernes vurderinger. Det hænger formentlig sammen med, at det er disse forhold, de oplever ikke at kunne ændre gennem deres faglige praksis.

6.3.1 Kritik af risikofaktorer, der opfattes som almindelige livsvilkår

Fagpersonernes drøftelse af spørgeskemaundersøgelsens resultater bærer ikke kun præg af en vis grad af faglig konsensus, men også af kritik reaktioner i forhold til flere af de faktorer, der i undersøgelsen ikke er vurderet betydningsfulde. Disse reaktioner retter sig særligt mod risikofaktorer, der af fagpersonerne betegnes som almindelige livsvilkår. Uddannelsesvejlederen kritiserer, at boligforhold og faderens beskæftigelse overhovedet fremstår som risikofaktorer: *“Jeg bliver bare sådan lidt provokeret af, at det skulle være [en risikofaktor]. Hvorfor må man ikke bo i en lejebolig eller være arbejdsløs?”* (UV, bilag 7). Denne kritik deles af flere klub- og gadeplansmedarbejdere, som ligeledes udtrykker modstand. En medarbejder påpeger, at han kender mange unge, hvis forældre bor i lejebolig eller arbejder ufaglært, uden at de unge er blevet kriminelle. En anden klub- og gadeplansmedarbejder konkretiserer kritikken med følgende eksempel: *“At far ingen uddannelse har, det kan godt være, at han arbejder over 37 timer i ugen, og viser hans ansvar på den måde”* (KG 3, bilag 7). Udtalelserne afspejler en tydelig distancering fra de risikofaktorer, som i eksisterende forskning fremhæves som betydningsfulde for udviklingen af kriminel adfærd. Faderens manglende uddannelse eller arbejdsløshed er risikofaktorer, der er statistisk påvist at korrelere med øget risiko for at unge begår kriminalitet (Farrington & Welsh, 2007: 55; Christoffersen et al., 2011: 154).

Samme kritiske refleksioner knytter sig til tidligere underretninger, som betegnes som noget, der kan dække over alt fra alvorlige svigt til banale misforståelser. Rusmiddelbehandleren nævner, at en underretning kan opstå, hvis en ung ikke har været til tandpleje, og at det i sig selv ikke siger noget om den unges risiko for at udvikle kriminel adfærd. Forhold som køn bliver ligeledes afvist som en betydningsfuld risikofaktor. En klub- og gadeplansmedarbejder kommenterer sarkastisk: *“Jeg har været udsat for at være en dreng”* (KG 2, bilag 8). Udsagnet signalerer en kritik mod at tillægge køn en særlig betydning i en risikovurdering. Denne kritik deles også af flere fagpersoner, der understreger, at det at være dreng ikke opfattes som tilstrækkeligt til at udløse bekymring, og at deres vurderinger ikke foretages ud fra stereotype forestillinger om køn, men med fokus på den

unges konkrete forhold. Denne kritik står i kontrast til forskningslitteraturen, hvor køn fremstår som en veldokumenteret risikofaktor, hvor drenge har en statistisk højere risiko for at begå kriminalitet end piger (Lipsey & Derzon, 1999: 95; Flannery et al., 1999: 251; Christoffersen et al., 2011: 154).

Det er påfaldende, at kritikken af disse risikofaktorer kommer fra fagpersoner, der arbejder i ansættelsesområder, hvor deres risikovurderinger foretages ud fra den *ustrukturerede kliniske vurdering*. Da deres risikovurderingspraksis ikke er bundet op på et standardiseret værktøj med en foruddefineret ramme af risikofaktorer, forholder de sig ikke nødvendigvis til de faktorer, som forskningen traditionelt har identificeret som risikofremmende. Det kan således analyseres, at disse fagpersoner i højere grad fravælger forskningsbaserede risikofaktorer, fordi deres risikovurderinger bygger på fagligt skøn og konkrete erfaringer. Fagpersonernes kritik retter sig mod forhold som boligforhold, faderens beskæftigelse og uddannelsesniveau, hvilket er forhold, der afspejler familiens socioøkonomiske status, men også mod køn og tidligere underretning. Tidligere underretninger kritiseres, idet det kan dække over alt fra alvorlige svigt til banale hændelser, og køn afvises som en relevant risikofaktor, idet det opfattes som et udtryk for stereotype antagelser. Set i lyset af Beckers stempelingsteori kan deres kritik tolkes som en modreaktion på at stemple unge som værende i risiko for at udvikle kriminel adfærd alene på baggrund af forhold, der opfattes som almindelige livsvilkår, den unge ikke selv har indflydelse på (Becker, 2020: 27). Samtidig er det værd at bemærke, at risikofaktoren presset økonomisk vurderes betydningsfuld af 60 procent af fagpersonerne i spørgeskemaet. Dette forhold relaterer sig også til familiens socioøkonomiske status, hvilket indikerer, at visse socioøkonomiske faktorer kan tillægges betydning, dog i kombination med andre belastninger. Det understreger, at risiko ikke vurderes ud fra enkelte forhold isoleret, men ud fra deres samspil og betydning i den konkrete unges livssituation.

6.3.2 Fravalg af etnicitet og statsborgerskab

På tværs af undersøgelsens empiri fremgår det, at etnicitet og statsborgerskab ikke tillægges betydning i fagpersonernes risikovurderinger. I spørgeskemaundersøgelsen vurderer ingen af fagpersonerne, at risikofaktoren har ikke dansk statsborgerskab er et betydningsfuldt forhold. I fokusgruppeinterviewene svarer halvdelen af fagpersoner umiddelbart og samstemmende nej til spørgsmålet om, hvorvidt etnicitet har betydning i deres risikovurdering. Politibetjenten udtrykker til spørgsmålet en vis tøven, men ender med samme konklusion: *“Altså jeg får lyst til at sige nej, altså fordi det er jo lige meget”* (PB, bilag 9). Udsagnet vidner om, at spørgsmålet bevæger sig ind i

et politisk følsomt felt, hvor det ”korrekte svar” forventes at være, at etnicitet ikke har betydning. Fagpersonernes svar kan muligvis afspejle en form for berøringsangst, hvor de undgår at italesætte etnicitetens betydning, idet spørgsmålet opleves som kontroversielt.

Den samstemmende afvisning står dog i kontrast til udsagn fra tre fagpersoner, som inddrager mere nuancerede perspektiver på etnicitetens betydning. De fremhæver, at etnicitet i særlige tilfælde kan have betydning. En SSP-konsulent fremhæver, at det han eventuelt ville tillægge betydning, er den unges kulturelle erfaring med autoriteter: *“Der kan måske være noget i forhold til den kulturelle oplevelse af autoriteter”* (SSP 1, bilag 6). Udtalelsen udtrykker en bevidsthed om, at unge med anden etnisk baggrund end dansk kan have en anden oplevelse af autoriteter end majoriteten. Socialrådgiveren uddyber dette perspektiv ved at pege på, at oplevelser af diskrimination kan øge risikoen for, at unge med anden etnisk baggrund søger fællesskaber i kriminelle grupperinger:

“Jeg tænker, at jeg ville være mere bekymret, hvis han oplevede, at han blev racistisk behandlet i det danske samfund generelt, fordi så ville han være i større risiko for at blive skubbet mod en kriminel gruppering, hvor han føler et større tilhørsforhold” (SR, bilag 6).

Berøringsangsten i forhold til etnicitet italesættes eksplicit af en klub- og gadeplansmedarbejder, som problematiserer, at etnicitet, ud fra et politisk korrekt ideal, ikke må tillægges betydning i risikovurderingerne. Hun beskriver, hvordan det ”rigtige svar” er at afvise betydningen af etnicitet, men at virkeligheden er mere kompleks:

“Det vil jeg da også have så lyst til, men det er fordi, det ved jeg, det er det rigtige svar. Men sandheden er bare en anden (...) Jeg synes bare, vi er nødt til at kaste svesken på disken og sige: ‘jeg bliver udfordret en gang imellem, og det indrømmer jeg blankt’” (KG 4, bilag 9).

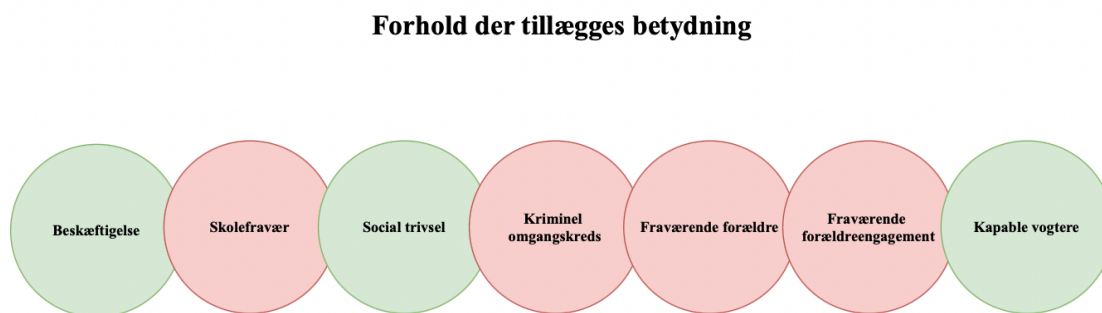
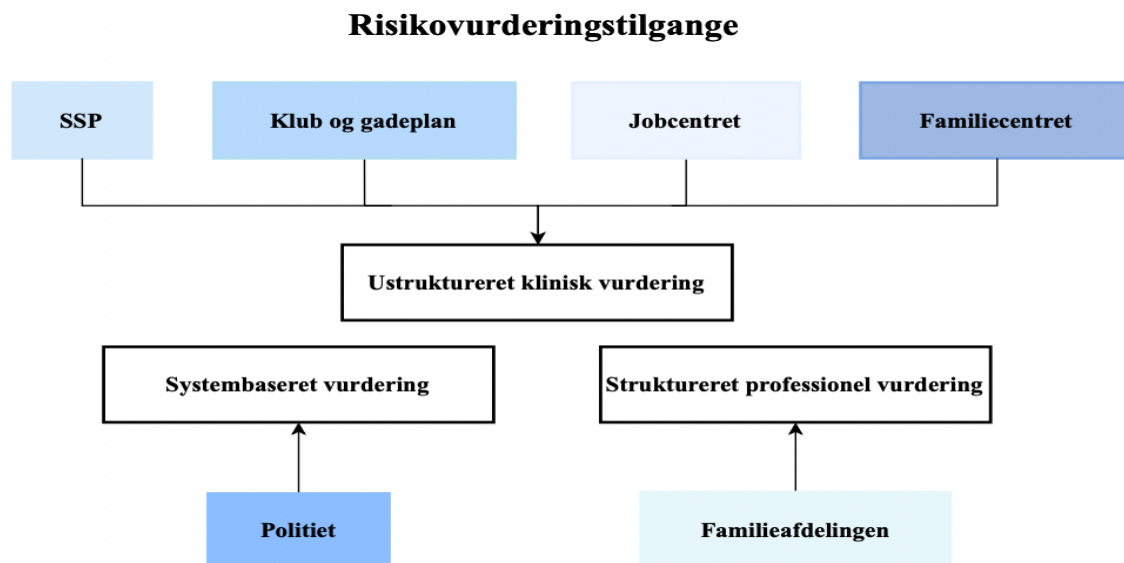
Udsagnet peger på en bevidsthed om politisk korrekthed, hvor ønsket om ikke at diskriminere kan stå i vejen for, at kulturelle forhold inddrages som del af risikovurderingerne. Klub- og gadeplansmedarbejderen begrundes, at hun tillægges etnicitet betydning grundet sin viden om opdragelsesformer, hvilket kan føre til, at hun holder sig tilbage eller trækker en underretning lidt ekstra. I denne forståelse opleves den unges etnicitet som noget, der i samspil med oplevelser af autoriteter, racisme og opdragelsesformer, kan medføre udfordringer, der skal tages højde for i en

risikovurdering. Ud fra Beckers stemplingsteori kan de fleste af fagpersonernes berøringsangst tolkes som en bevidst bestræbelse på at undgå at stemple unge som kriminalitetstruet alene på baggrund af deres statsborgerskab eller etniske baggrund (Ibid.: 47-52).

Opsummerende viser analysen, at fagpersonerne i høj grad fravælger at tillægge visse forskningsbaserede risikofaktorer betydning i deres risikovurderinger. Dette gælder særligt statiske forhold som køn, etnicitet, statsborgerskab, tidligere underretning og familiens socioøkonomiske status. På tværs af empiri ses en tydelig faglig konsensus om, at sådanne forhold i sig selv ikke anses som bærende i vurderingen. Kritikken af disse faktorer tolkes i lyset af fagpersonernes risikovurderingstilgang og en bevidst bestræbelse på at undgå stempling af unge på baggrund af vilkår, fagpersonerne opfatter som almindelige.

For at skabe et samlet overblik over analysens fund præsenteres nedenfor model 3, der illustrerer fagpersonernes risikovurderingstilgange og hvilke forhold de tillægger eller ikke tillægger særlig betydning.

Model 3: Oversigt over analyseresultater

Ud over de fund, der er blevet analyseret løbende gennem analysen, er der i løbet af projektets tilrettelæggelse og gennemførelse opstået et emergerende spørgsmål, som ikke tidligere er udfoldet analytisk. Det drejer sig om Fjellund Kommunes ønske om at indføre et fælles risikovurderingsværktøj til brug i §115 regi, hvilket i det følgende afsnit vil udfoldes med afsæt i specialets empiriske fund.

6.4 Standardisering: Potentialer, begrænsninger og forudsætninger

På baggrund af en viden om, at Fjellund Kommune har et ønske om at indføre et tværfagligt risikovurderingsværktøj til brug på §115-møderne, vurderes det relevant at diskutere dette nærmere. Diskussionen tager afsæt i undersøgelsens fund, som viser en brug af forskellige risikovurderingstilgange på tværs af ansættelsesområder. Dette aktualiserer spørgsmålet: Hvilke potentialer og begrænsninger rummer et fælles risikovurderingsværktøj, og hvilke forudsætninger skal være til stede for, at det fører til mere ensartede og kvalificerede vurderinger? For at kvalificere denne diskussion inddrages nedenfor de gennemsnitlige risikovurderinger fra spørgeskemaundersøgelsen fordelt efter ansættelsesområder.

Tabel 9: Gennemsnitlige risikovurderinger på tværs af ansættelsesområder

	Gennemsnitlige risikovurderinger for udvikling af kriminel adfærd (1-5)								
	Familieafd.	Familiecenter	Politi	SSP	Skole	Jobcenter	Klub	Gadeplan	Samlet
Aksel	4	4	4	3,5	4	4	3,5	3,6	3,9
Anna	2,8	4	2,5	2,5	3	4	3	3	3
Hassan	2,8	3	3	3	3	3	2,4	2,4	2,7
	Gennemsnitlig risikovurdering for anholdt, sigtet eller varetægtsfængslet (1-5)								
	Familieafd.	Familiecenter	Politi	SSP	Skole	Jobcenter	Klub	Gadeplan	Samlet
Aksel	3,3	4	4	3	3	4	2,8	3	3,4
Anna	2,2	4	2,5	2	2	2	2,2	2,2	2,4
Hassan	2,3	3	3	2,5	2	3	2	2	2,4

Note: Tabellen er baseret på deltagernes besvarelser af følgende to spørgsmål: "I hvilken grad mener du, at der er risiko for, at Aksel/Anna/Hassan udvikler kriminel adfærd?" og "I hvilken grad mener du, at der er risiko for, at Aksel/Anna/Hassan bliver anholdt, sigtet eller varetægtsfængslet, inden han/hun fylder 18 år?"

Risikovurderingerne er angivet på en skala fra 1 til 5, hvor 1 = i meget lav grad, 2 = i lav grad, 3 = i middel grad, 4 = i høj grad og 5 = i meget høj grad.

Ud fra tabel 9 tegner der sig et mønster af, hvordan fagpersoner fra forskellige ansættelsesområder i varierende grad vurderer risikoen for, at en ung udvikler kriminel adfærd eller møder retlige konsekvenser. Variation i ansættelsesområdernes vurderingspraksis kan umiddelbart forklares med henvisning til deres forskellige brug af risikovurderingstilgange. Som det fremgår af analysen, foretager nogle ansættelsesområder en *ustruktureret klinisk vurdering*, mens andre benytter mere *strukturerede professionelle- eller systembaserede vurderinger*. Disse forskellige tilgange kan være med til at belyse, hvorfor risikovurderingerne adskiller sig på tværs af ansættelsesområder, selv når fagpersonerne forholder sig til identiske vignetter. Det er særligt fagpersoner fra familieafdelingen, familiecentret, jobcentret og skolen, der vurderer risikoen for udvikling af kriminel adfærd højere end gennemsnittet på tværs af vignetterne. I forhold til risikoen for retlige konsekvenser er det imidlertid alene familiecentret, der konsekvent vurderer højere end gennemsnittet. Klub og gadeplan vurderer i alle tre vignetter risikoen under gennemsnittet både i forhold til udvikling af kriminel adfærd og risiko for retlige konsekvenser. Det skal bemærkes, at klub og gadeplan i denne

tabel er opgjort adskilt, idet nogle af respondenterne i spørgeskemaundersøgelsen udelukkende er tilknyttet enten klub eller gadeplan. Dette adskiller sig fra tidligere i denne undersøgelse, hvor ansættelsesområderne er blevet behandlet samlet.

Samtidig ses i tabellen forskelle i fagpersonernes vurderinger af forholdet mellem de to risikodimensioner, herunder kriminel adfærd og retlige konsekvenser, alt efter deres ansættelsesområde. Fagpersoner fra blandt andet familieafdelingen, SSP, klub og gadeplan vurderer generelt risikoen for udvikling af kriminel adfærd højere end risikoen for retlige konsekvenser. Dette kan indikere en forståelse af, at udviklingen af kriminel adfærd ikke nødvendigvis medfører retlige konsekvenser. Det kan hænge sammen med, at visse former for kriminalitet, særligt mindre alvorlige forseelser, i praksis ikke nødvendigvis medfører sigtelse, anholdelse eller varetægtsfængsling. Derudover kan forskellen i vurderingerne også forstås i lyset af mørketal, idet visse kriminelle handlinger ikke opdages, anmeldes eller registreres (Pedersen, 2018: 64).

Det er værd at bemærke, at fagpersoner fra familiecentret og politiet vurderer de to risikodimensioner mere ensartet. En mulig forklaring kunne være, at begge ansættelsesområder arbejder med unge, der befinder sig i mere belastede positioner og ofte allerede har begået lovbrud. Dette kan medføre, at politiets og familiecentrets vurderinger præges af en mere lineær forståelse, hvor kriminel adfærd forventes at føre til retlige konsekvenser. Derimod kan andre ansættelsesområder, som arbejder med en bredere målgruppe af unge, såsom klubmedarbejdere have erfaringer med, at unge som er i risiko for at udvikle kriminel adfærd, ikke nødvendigvis ender med at møde retlige konsekvenser. Dermed afspejler undersøgelsens empiri, at der er forskelle i fagpersonernes vurderinger på tværs af ansættelsesområder, hvilket dels kan skyldes forskellige risikovurderingstilgange og dels forskelle i målgruppen, som fagpersonerne arbejder med. Denne kompleksitet aktualiserer behovet for at vende tilbage til det tidligere stillede spørgsmål om, hvilke potentialer og begrænsninger et fælles risikovurderingsværktøj rummer?

De analytiske fund viser, at de fleste ansættelsesområder anvender en *ustruktureret klinisk vurdering*, hvor faglige skøn og konkret kontekst vægtes højt. Denne tilgang giver fleksibilitet og mulighed for at inddrage den enkeltes situation. Samtidig indebærer tilgangen dog også en betydelig variation i vurderingerne både på tværs af ansættelsesområderne og kan desuden også medvirke til variationer internt i hvert ansættelsesområde (Scurich, 2016: 6). Denne variation afspejler sig i

risikovurderingerne af identiske vignetter og rejser spørgsmålet, om et fælles værktøj vil kunne bidrage til øget ensartethed?

Indførslen af et fuldt standardiseret risikovurderingsværktøj, som baseres på *aktuariske vurderinger*, rummer potentiale for at øge fagpersonernes grad af forudsigelse og muliggør mere ensartede vurderinger. Ved at anvende et fuldt standardiseret risikovurderingsværktøj vil vurderinger blive mere systematiske og mindre afhængige af fagligt skøn. Dette vil begrænse muligheden for at medtage kontekstuelle nuancer, som derfor vil risikere at gå tabt i vurderingsarbejdet. Et værktøj, der afspejler denne tilgang til risikovurderinger kan ses som et udtryk for den *nye pønologi*, hvor fokus forskydes fra det enkelte individ til en overordnet styring af risikogrupper (Feeley & Simon, 1992: 459-460; Scurich, 2016: 7). Herved opstår en fare for, at fagligheden reduceres til et spørgsmål om at matche bekymringer med statistisk udpegede risikofaktorer. Som en alternativ løsning kan et delvist standardiseret risikovurderingsværktøj implementeres. Således vil fagpersonernes risikovurderingstilgang fremstå som den *strukturerede professionelle vurdering*. Denne tilgang kan rumme en vis grad af systematik, samtidig med at fagpersonen kan tilpasse vurderingen til den konkrete situation. Som et tværfagligt risikovurderingsværktøj fremstår denne tilgang umiddelbart som en balanceret løsning, der muliggør både systematisering og faglig dømmekraft. Dog indebærer den faglige dømmekraft en fortolkningsusikkerhed, da vægtningen af de enkelte faktorer afhænger af den enkelte fagperson (Scurich, 2016: 8).

Det er desuden vigtigt at være opmærksom på, at selv med implementeringen af et delvist eller et fuldt standardiseret risikovurderingsværktøj, er det langt fra givet, at det automatisk vil føre til en ensartethed i vurderingspraksis. For at et risikovurderingsværktøj kan fremme konsistens på tværs af ansættelsesområder forudsætter det et fælles sprog og en delt forståelse af de risikofaktorer, værktøjet bygger på samt en klar forventningsafstemning. Der kan argumenteres for, at uden en fælles forståelsesramme er der en reel risiko for, at værktøjet tolkes og anvendes forskelligt, afhængigt af hvem der foretager vurderingen. Dette vil i sidste ende kunne underminere formålet om at skabe mere konsistente vurderinger (Luckow & Nielsen, 2013: 9, 31).

Alt i alt peger diskussionen på, at et fælles risikovurderingsværktøj rummer potentiale for at skabe større ensartethed, når der foretages risikovurderinger i §115 regi. Samtidig fremstår det tydeligt, at både et delvist og fuldt standardiseret risikovurderingsværktøj rummer hver deres potentialer og begrænsninger. Særligt bør Fjellund Kommune være opmærksom på at anvendelsen af et fuldt

standardiseret risikovurderingsværktøj vil ligge langt fra de fleste fagpersoners nuværende praksis, hvor deres vurderinger i høj grad beror på fagligt skøn og en kontekstforståelse. Sammenfattende finder diskussionen ikke på én entydig løsning, men synliggør de faglige dilemmaer, der knytter sig til forskellige grader af standardisering. Valget af et risikovurderingsværktøj afhænger af, hvordan kommunen vægter systematik, dømmekraft og kontekst. Samtidig bør der tages højde for, at fagpersonernes vurderinger kan være formet af deres erfaringer ud fra den målgruppe, som de arbejder med. Implementeringen af et værktøj ville kunne understøtte §115-møderne, men kun hvis det forankres gennem en fælles forståelsesramme, et delt fagsprog og en realistisk forventningsafstemning.

7 Konklusion

Specialets formål har været at belyse, hvordan fagpersoner i Fjellund Kommune vurderer, om unge er i risiko for at udvikle kriminel adfærd, og hvordan de begrunder, hvilke forhold de tillægger eller ikke tillægger særlig betydning i deres risikovurderinger. Dette er undersøgt gennem en spørgeskemaundersøgelse og fire fokusgruppeinterviews.

I samspillet mellem specialets empiri, Scurich samt Feeley og Simons teori besvares første del af problemformuleringen. Det kan udledes, at fagpersoner vurderer unges risiko for at udvikle kriminel adfærd forskelligt, afhængigt af deres ansættelsesområde og funktion i det kriminalitetsforebyggende arbejde. Analysen viser, at SSP, familiecentret, jobcentret, klub og gadeplan foretager *ustrukturerede kliniske vurderinger*, hvor fagligt skøn, erfaring og konkret kendskab til den unges livssituation afspejler deres vurderingspraksis. Det kan yderligere konkluderes, at familieafdelingen benytter *strukturerede professionelle vurderinger*, hvor et risikovurderingsværktøj kombineres med faglig dømmekraft. Derudover kan det fastslås, at politiet foretager *systembaserede vurderinger* af, om unge er kriminalitetstruede, hvor vurderingerne primært baseres på registrerede data og formaliserede procedurer. Analysen peger samlet set på, at selvom visse vurderingstilgange afspejler den risikotænkning, som forbindes med *den nye pønologi*, så søger flere af fagpersonerne at fastholde et individorienteret perspektiv, hvor kontekst og helhedsforståelse inddrages. Det kan derudover konkluderes, at fagpersonerne vurderer risikoen forskelligt afhængigt af sammensætningen af risiko- og beskyttelsesfaktorer. Dette gælder både i forhold til sandsynligheden for, at den unge udvikler kriminel adfærd og risikoen for den unge møder retlige konsekvenser såsom anholdelse, sigtelse eller varetægtsfængsling.

I besvarelsen af hvilke forhold fagpersonerne tillægger særlig betydning i deres risikovurderinger og de faglige ræsonnementer herfor, konkluderes det, at beskæftigelse vægtes. Fagpersonerne anser det for at være en beskyttelsesfaktor, når den skaber struktur, mening og er tilpasset den unges forudsætninger. Beskæftigelse styrker således den unges bånd til samfundets normer gennem *involvering* og *forpligtelse*, hvilket kan afholde unge fra at udvikle kriminel adfærd. Derudover kan det udledes, at fagpersoner tillægger skolefravær særlig betydning, da det udgør en indikator på mistvivsel og et brud med det normdannende fællesskab. Skolen forstås som en arena for social læring af lovlydig adfærd, hvor unge udvikler *moralske barrierer* mod kriminalitet. Det kan desuden konstateres, at fagpersonerne vægter social trivsel højere end faglig, idet et ensidigt fokus

på skolegang risikerer at føre til stempling, negativ selvopfattelse og svækket forpligtelse over for skolens normer, hvilket kan øge risikoen for unge bliver kriminelle. Det kan endvidere fremføres, at sociale relationer tillægges betydelig vægt i fagpersonernes risikovurderinger. Omgang med kriminelle anses som særligt risikofyldt, da sådanne relationer udgør læringsmiljøer, hvor normer for kriminel adfærd internaliseres gennem gentagen eksponering. Samtidig viser analysen, at manglende tilhørsforhold i prosociale fællesskaber kan skabe *status problemer* og øge risikoen for, at unge søger anerkendelse i kriminelle subkulturer, hvor *alternative succeskriterier* tilbyder adgang til et fællesskab. Dernæst kan det konkluderes, at kapable vogtere tillægges stor betydning, idet de fungerer som en *tilknytning* til en positiv rollemodel, der styrker den unges tilknytning til samfundets normer og bidrager til opbygningen af *moralske barrierer* mod kriminalitet. Omvendt kan det konkluderes, at fraværende forældre og manglende forældreengagement tillægges særlig betydning i risikovurderinger. Fraværet af én forælder forstås som et svigt, der kan svække den unges tillid til relationer generelt og dermed båndet til samfundets normer. Manglende forældreengagement hæmmer den unges mulighed for støtte i mødet med egne udfordringer, hvilket underminerer følelsen af *tilknytning*. Disse forhold øger risikoen for, at den unge udvikler kriminel adfærd.

Med henblik på at besvare, hvilke forhold der ikke tillægges særlig betydning i fagpersonernes risikovurderinger, fremgår det af undersøgelsen, at statiske forhold som køn, etnicitet, statsborgerskab, tidligere underretninger og familiens socioøkonomiske status generelt ikke vurderes som væsentlige. Disse faktorer opfattes som almindelige livsvilkår, der i sig selv ikke anses som afgørende for, om en ung udvikler kriminel adfærd. Økonomisk presset fremstår dog som en undtagelse, idet dette forhold vurderes at have betydning for den unges risiko. Det er særligt fagpersoner, der foretager *ustrukturerede kliniske vurderinger*, som kritiserer anvendelsen af statiske faktorer i risikovurderinger. Det kan ses i sammenhæng med, at deres risikovurderinger ikke baseres på standardiserede værktøjer med en foruddefineret ramme af risikofaktorer, men derimod på konkret erfaring og fagligt skøn. Afslutningsvist konkluderes det, at fagpersonerne særligt tillægger dynamiske forhold betydning i deres risikovurderinger, idet disse opleves som mulige at ændre. Omvendt kan det udledes, at statiske forhold både i absolut forstand og i den forstand, at de ligger uden for fagpersonernes handlerum, generelt ikke tillægges særlig betydning. Risikovurderingerne i praksis hviler ikke udelukkende på forskningsbaseret viden, men formes i høj

grad af fagpersonernes vurdering af, hvilke forhold der opleves som mulige at påvirke i det kriminalitetsforebyggende arbejde.

8 Litteraturliste

- Akers, R. L. (2021). A Social Learning Theory of Crime. I F. T. Cullen, R. Agnew, & P. Wilcox (Red.), *Criminological Theory: Past to Present* (7. udg., s. 101-114). Oxford University Press.
- Becker, H. (2020). *Outsidere - studier i afvigelsessociologi*. Hans Reitzels Forlag.
- Bengtsson, T. T., & Mølholt, A. (2020). Anonymisering i kvalitative undersøgelser. I K. E. Petersen (Red.), *Forskning med børn og unge: Etik og etiske dilemmaer*. Hans Reitzels Forlag.
- Bjørge, T. (2016). *Preventing Crime: A Holistic Approach*. Palgrave Macmillan.
- Bloksgaard, L., & Andersen, P. T. (2012). Fokusgruppeinterviewet - Når gruppedynamikken er redskabet. I M. H. Jacobsen & S. Q. Jensen (Red.), *Kvalitative udfordringer* (1. udg., s. 25-44). Hans Reitzels Forlag.
- Bryman, A., Clark, T., Foster, L., & Sloan, L. (2021). *Bryman's social research methods* (6. udg.). Oxford University Press.
- Christoffersen, M. N., Olesen, P. S., Vammen, K. S., Nielsen, S. S., Lausten, M., & Brauner, J. (2011). *Tidlig identifikation af kriminalitetstruede børn og unge*. SFI.
- Cohen, A. K. (2021). Delinquent Boys: The Culture of the Gang. I F. T. Cullen, R. Agnew, & P. Wilcox, *Criminological Theory: Past to Present* (7. udg. s. 147-151). Oxford University Press.
- Cottle, C. C., Lee, R. J., & Heilbrun, K. (2001). *The prediction of criminal recidivism in juveniles: A meta-analysis*. Criminal Justice and behaviour, 28(3), 367-394.
- De Vaus, D. A. (2001). *Research design in social research*. Sage.
- Det Kriminalpræventive Råd. (2012): *SSP- en guide til samarbejdet*. Det Kriminalpræventive Råd.

Egelund, T., Andersen, D., Hestbæk, A.-D., Lausten, M., Knudsen, L., Olsen, R. F., & Gerstoft, F. (2008). *Anbragte børns udvikling og vilkår: Resultater fra SFI's forløbsundersøgelse af årgang 1995*. SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Ejrnæs, M., & Monrad, M. (2012). *Vignetmetoden: Sociologisk metode og redskab til faglig udvikling*. Akademisk Forlag.

Ejrnæs, M., & Monrad, M. (2020). Praktikers risikovurderinger: brugen af risikofaktorer i forebyggelsen af ungdomskriminalitet. *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab*, 2, 104-121.

Ejrnæs, M., & Monrad, M. (2022). Overdreven risikoopfattelse, men underdreven chanceulighed? Risikovurderinger på børn- og unge området. *Dansk Pædagogisk Tidsskrift*, 2022(1).

Farrington, D. P., & Welsh, B. C. (2007). Part I: Early Risk and Protective Factors. I *Saving Children from a Life of Crime* (s. 23-75). Oxford University Press.

Feeley, M. M., & Simon, J. (1992). *The new penology: Notes on the emerging strategy of corrections and its implications*. *Criminology*, 30(4).

Feeley, M., & Simon, J. (1998). Actuarial Justice: The Emerging New Criminal Law. I O'Malley (red.), *Crime and the Risk Society* (s. 375-403). Ashgate.

Flannery, D. J., Williams, L. L., & Vazsonyi, A. T. (1999). *Who are they with and what are they doing? Delinquent behavior, substance use, and early adolescents' after-school time*. *American Journal of Orthopsychiatry*, 69(2).

France, A., & Homel, R. (2006). *Pathways and Prevention: Concepts and Controversies*. *Australian & New Zealand Journal of Criminology*, 39(3).

Fuglsang, T. (2014) *SSP-samarbejdet - En undersøgelse af det tværfaglige samarbejde og risikovurderinger i arbejdet med kriminalitetstruede børn og unge*. Aalborg Universitet.

Fuglsang, T., & Hansen, S. B. (2021). *Screening og henvisning: En devaluering af Ungdomskriminalitetsnævnet*. Justitsministeriet.

Halkier, B. (2016). *Fokusgrupper* (3. udg.). Samfundslitteratur.

Halkier, B. (2020). Fokusgrupper. I S. Brinkmann & L. Tanggaard (Red.), *Kvalitative metoder: En grundbog* (3. udg.). Hans Reitzels Forlag.

Harboe, T. (2006). *Indføring i samfundsvidenskabelig metode* (4. udg.). Samfundslitteratur.

Harrits, G. S., Pedersen, C. S., Halkier, B., & Møller, A. M. (2020). Indsamling af interview-data. I K. M. Hansen, L. B. Andersen, & S. W. Hansen (Red.), *Metoder i statskundskab*. (3. udg.). Hans Reitzels Forlag.

Hirschi, T. (2021). Social Bond Theory. I F. T. Cullen, R. Agnew, & P. Wilcox (Red.), *Criminological Theory: Past to Present*. (7. udg.). Oxford University Press.

Ingemann, J. H., Kjeldsen, L., Nørup, I., & Rasmussen, S. (2022). *Kvalitative undersøgelser i praksis: viden om mennesker og samfund*. Samfundslitteratur.

Jacobsen, M. H. & Kristiansen, S. (2001). De etiske kodekser i empirisk samfundsforskning. I M. H. Jacobsen og S. Kristiansen, *Farligt feltarbejde: Etik og etnografi i sociologien*. Aalborg Universitetsforlag.

Jacobsen, R. H. (2013). *Samfundsøkonomisk cost-benefit-analyse af kriminalpræventive indsatser*. Centre for economic and business research. Hentet fra:
https://www.cbs.dk/files/cbs.dk/samfundsøkonomisk_cost-benefit-analyse_11.6.2013konflikt.pdf
(adgangsdato: 11. maj 2025).

Justitsministeriet. (2017). *Nyt udspil skal bremse de unges vej ud i hård kriminalitet*. Hentet fra: <https://www.justitsministeriet.dk/pressemeddelelse/nyt-udspil-skal-bremse-de-unges-vej-ud-i-haard-kriminalitet/> (adgangsdato: 12. maj 2025).

Kjellström, S. (2018). Forskningsetik. I M. Henricson (Red.), *Videnskabelig teori og metode: fra ide til eksamination*. (2. udg., s 75-102). Munkegaard.

Kristiansen, S. (2020). Kvalitative analyseredskaber. I: S. Brinkmann og L. Tanggaard *Kvalitative metoder: En grundbog*. (3 udg.). Hans Reitzels Forlag.

Kvello, Ø. (2013). *Børn i risiko*. Samfundslitteratur.

Lipsey, M., & Derzon, J. (1999). Predictors of violent or serious delinquency in adolescence and early adulthood: a synthesis of longitudinal research. I R. Loeber, D. P. Farrington (Red.), *Predictors of violent or serious delinquency in adolescence and early adulthood: A synthesis of longitudinal research*. SAGE Publications.

Loeber, R., & Stouthamer-Loeber, M. (1986). *Family Factors as Correlates and Predictors of Juvenile Conduct Problems and Delinquency*. Crime and Justice.

Loeber, R., Slot, W., & Stouthamer-Loeber, M. (2008). A cumulative developmental model of risk and promotive factors. I R. Loeber, N. W. Slot, P. H. van der Laan, & M. Hoeve (Red.), *Tomorrow's criminals: The development of child delinquency and effective interventions*. Ashgate.

Lösel, F., & Bender, D. (2003). Protective factors and resilience. I D. P. Farrington & J. W. Coid (Red.), *Early prevention of adult antisocial behavior*. Cambridge University Press.

Luckow, S. T., & Nielsen, V. L. (2013). *Evaluering af ressource- og risikokema: Tidlig identifikation af kriminalitetstruede børn og unge*. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Münster, K. (2007). Spørgeskemaundersøgelser. I S. Vallgård & L. Koch (Red.), *Forskningsmetoder i folkesundhedsvidenskab* (3. udg.). Munksgaard Danmark.

Murray, J., & Farrington, D. P. (2010). *Risk factors for conduct disorder and delinquency: key findings from longitudinal studies*. Canadian journal of psychiatry. Revue canadienne de psychiatrie, 55(10).

Nielsen, J. C., Sørensen, N. U., & Osmec, M. N. (2010). *Når det er svært at være ung i DK: Unges trivsel og mistrivsel i tal*. CEFU - Center for Ungdomsforskning.

Olsen, R. F. (2013). *Invisible consequences of punishment: Parental imprisonment and child outcomes*. Aarhus Universitet.

Pedersen, M. L., & Lindstad, J. M. (2011). *Første led i fødekæden? En undersøgelse af børn og unge i kriminelle grupper*. Justitsministeriet.

Rambøll. (2016). *Viden om risiko- og beskyttelsesfaktorer for børn og unge, der vokser op i udsatte familier*. Socialstyrelsen.

Regeringen. (2018). *Aftale mellem Regeringen (Venstre, Liberal Alliance og Det Konservative Folkeparti), Socialdemokratiet og Dansk Folkeparti. Aftale om en reform af indsatsen mod ungdomskriminalitet - Alle handlinger har konsekvenser*.

Riis, O. (2003). *Sociologiske metoder i praksis*. Aalborg Universitet.

Scurich, N. (2016). An Introduction to the Assessment of Violence Risk. I J. P. Singh, S. Bjørkly, & S. Fazel, *International Perspectives on Violence Risk Assessment* (s. 3-15). Oxford University Press.

Smith, P. S., Smith, P. S., Jakobsen, J., & Jakobsen, J. (2010). *Når straffen rammer uskyldige: børn af fængslede i Danmark*. (1. udg.). Gyldendal.

Socialstyrelsen. (2015). *Systematisk risikovurdering - miniguide*. Hentet fra: <https://www.sbst.dk/media/12921/Systematisk%20risikovurdering-%20Miniguide%20webudgave.pdf> (adgangsdato: 12. maj 2025).

Soothill, K., Christoffersen, M. N., Hussain, M. A., & Francis, B. (2010). *Exploring Paradigms of Crime Reduction*. British Journal of Criminology, 50(2).

Spradley, J. P. (1980). *Participant Observation*. Waveland Press Inc.

Tanggard, L. & Brinkmann, S. (2015). Interviewet: samtalen som forskningsmetode. I S. Brinkmann og L. Tanggard (Red.), *Kvalitative metoder: En grundbog*. (2. udg.). Hans Reitzels Forlag.

Tranæs, T. (2017). Samfund, kriminalitet og straf. In T. Tranæs, C. Larsen, M. Svarer, S. Imai, L. Pico Geerdsen, T. Tranæs, L. Pico Gerdsen, C. Larsen, N. Svarer, T. Tranæs, & L. P. Geerdsen, *Forbryderen og samfundet: livsvilkår og uformel straf*. Gyldendal.

Østergaard, S. V., Steensgaard, A. B., Hansen, A. T., Henze-Pedersen, S., & Østergaard, J. (2015). *På vej mod ungdomskriminalitet: Hvilke faktorer i barndommen gør en forskel*. SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Åkerström, M., & Wästerfors, D. (2018). Kvalitative interviews - praktiske råd og analytiske muligheder. I M. H. Jacobsen (Red.), *Metoder i kriminologi*. København: Hans Reitzels Forlag.